

ΓΙΩΡΓΟΣ
ΠΟΛΥΡΑΚΗΣ

*Δικαίωμα
στο αύριο*

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ:
10.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Δικαίωμα στο αύριο**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Γιώργος Πολυράκης
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Ηλίας Μασούρης
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Γιώργος Πολυράκης, 2016
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Judy Kennamer/Arcangel Images
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2016

Πρώτη έκδοση: Απρίλιος 2016, 10.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1531-4
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1532-1

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΟΛΥΡΑΚΗΣ

*Δικαίωμα
στο αύριο*

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΟΛΥΡΑΚΗ

ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

(θεατρικό, 1995)

ΕΚΕΙΝΗ Η ΣΤΙΓΜΗ

(μυθιστόρημα, 1996, 23η έκδοση, Φεβρουάριος 2016)

ΧΟΡΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΗ ΣΙΩΠΗ

(μυθιστόρημα, 1998, Βραβείο Πεζογραφίας Ελληνικής Εταιρείας Χριστιανικών Γραμμάτων, Σειρά στην τηλεόραση, στον ALPHA, 2002-2003, 42η έκδοση, Σεπτέμβριος 2015)

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΧΘΕΣ

(μυθιστόρημα, 2000, Α΄ Βραβείο Μυθιστορήματος Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός», 22η έκδοση, Σεπτέμβριος 2014)

Η ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΑΝΕΜΩΝΗΣ

(μυθιστόρημα, 2001, 20ή έκδοση, Σεπτέμβριος 2014)

ΜΕ ΤΗΝ ΠΙΝΟΗ ΤΟΥ ΑΝΕΜΟΥ

(μυθιστόρημα, 2003, 14η έκδοση, Απρίλιος 2014)

ΜΑΚΡΙΝΟΙ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

(ιστορικό μυθιστόρημα, 2005, 17η έκδοση, Μάρτιος 2014)

ΣΑΝ ΝΑ ΜΗΝ ΠΕΡΑΣΕ ΜΙΑ ΜΕΡΑ

(διηγήματα, 2006, 7η έκδοση, Απρίλιος 2014)

ΣΙΩΠΗΛΕΣ ΚΡΑΥΓΕΣ

(ιστορικό μυθιστόρημα, 2007, 13η έκδοση, Φεβρουάριος 2014)

ΟΙ ΑΕΤΟΙ ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ

(μυθιστόρημα, 2008, 7η έκδοση, Οκτώβριος 2014)

ΛΥΤΡΩΣΗ

(μυθιστόρημα, 1η έκδοση 1994, 2η έκδοση, Ψυχογιός 2009, 8η ανατύπωση, Μάρτιος 2014)

ΔΩΡΟΘΕΑ ΝΤΕ ΡΟΠ

(μυθιστόρημα, 2010, 10η έκδοση, Μάιος 2015)

ΕΓΚΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

(μυθιστόρημα, 2011, 6η έκδοση, Μάρτιος 2014)

ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

(μυθιστόρημα, 2012, 4η έκδοση, Σεπτέμβριος 2014)

ΤΑ ΗΡΑΝΘΕΜΑ ΘΑ ΑΝΘΙΣΟΥΝ ΞΑΝΑ

(μυθιστόρημα, 2013, 3η έκδοση, Σεπτέμβριος 2013)

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ

(μυθιστόρημα, 2014, 2η έκδοση, Ιούλιος 2014)

ΟΤΑΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

(μυθιστόρημα, Απρίλιος 2015)

*Το βιβλίο τούτο αφιερώνεται με σεβασμό
στους ανθρώπους που με έμαθαν γράμματα.
Στους Δασκάλους μου.*

*Αλλά με ιδιαίτερη εκτίμηση και αγάπη
στην καθηγήτριά μου κυρία Μπετίνα Πυριόχου,
φιλόλογο, κάποια λόγια της οποίας τότε που ήμουν
στην Πρώτη Γυμνασίου αποτέλεσαν οδηγό
στη ζωή μου: «Να θυμάσαι», μου είχε πει, «ότι ο
άνθρωπος γίνεται ό,τι θέλει. Αλλά και ότι όπου
υπάρχει ένα “θέλω” ευρίσκεται και ένας “δρόμος”».*

Ενας βαρύς μολυβένιος ουρανός κρεμόταν πάνω από τον Πηνειό ποταμό, που κυλούσε με μια βροντερή μεγαλοπρέπεια προς τις εκβολές του, κάμποσα χιλιόμετρα βορειότερα. Η κοιλάδα του ποταμού απλωνόταν με απελπιστική μονοτονία, πλαισιωμένη από έλη με βρόμικες πρασινάδες, στις οποίες βασίλευε η ελονοσία. Στον ορίζοντα μεγάλωνε ο δασώδης κώνος της Όσσας, και στα βόρεια ο γιγαντιαίος Όλυμπος, δασωμένος κάτω και στεφανωμένος πιο ψηλά με ανοιχτόχρωμους βράχους, μαύριζε με τη σκιά του την Κοιλάδα των Τεμπών, που την ομόρφαιναν τα γιασεμιά και οι δαφνοκέρασοι. Μακρύτερα, σε αντίθετη κατεύθυνση, στη μέση της λευκής πεδιάδας, οι κήποι και τα αμπέλια σχημάτιζαν ένα μεγάλο καλάθι πρασινάδας.

Ο Χάρης Καμαριανός ξεπέζεψε από το άλογό του, κρέμασε το τουφέκι στον ώμο του και βάδισε ίσαμε την κοίτη του ποταμού, που κυλούσε φουσκωμένος από τις καταρρακτώδεις βροχές που είχαν προηγηθεί το τελευταίο δεκαήμερο του Απριλίου. Είχε καλπάσει περισσότερο από δύο ώρες, τάχα για να κυνηγήσει αγριόπαπιες, στην πραγματικότητα όμως επειδή ήθελε να ξεφύγει από την γκρίνια του πατέρα του, ο οποίος προσπαθούσε μάταια, εδώ και πολύ καιρό, να

τον πείσει να επιστρέψει στην Αθήνα για να ολοκληρώσει τις σπουδές του στο πανεπιστήμιο.

Οκτώ χρόνια πριν, ο δεκαοκτάχρονος τότε Χάρης είχε γραφτεί στο πρώτο έτος της Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, περισσότερο για να ικανοποιήσει την επιθυμία του πατέρα του παρά για να εκπληρώσει τα δικά του όνειρα. Είχε ολοκληρώσει το τρίτο έτος των σπουδών του όταν ξέσπασε η Κρητική Επανάσταση του 1896 και τότε, χωρίς να το πολυσκεφτεί, κατατάχτηκε στον στρατό μαζί με άλλους ενθουσιώδεις νέους και κατέβηκε στη μεγαλόνησο για να πολεμήσει στο πλευρό του συνταγματάρχη Τιμολέοντος Βάσσου. Ωστόσο, η Κρητική Επανάσταση καταπνίγηκε πολύ γρήγορα στο αίμα, αλλά εντωμεταξύ είχαν επιδεινωθεί οι ελληνοτουρκικές σχέσεις και στις 4 Απριλίου 1897 ξέσπασε ο πόλεμος με την Τουρκία. Οι Τούρκοι έφτασαν έξω από τη Λαμία, όπου με διάβημα της Ρωσίας υπογράφηκε ανακωχή στις 7 Μαΐου. Τελικώς, στις 22 Νοεμβρίου 1897, με τη μεσολάβηση και των άλλων ευρωπαϊκών δυνάμεων, υπογράφηκε στην Κωνσταντινούπολη συνθήκη ειρήνης, με την οποία οι Τούρκοι υποχρεώθηκαν να επανέλθουν στα εδάφη που κατείχαν πριν από τις 4 Απριλίου.

Μετά το τέλος του πολέμου, ο Χάρης αρνήθηκε να κατέβει στην Αθήνα για να ολοκληρώσει τις σπουδές του. Μεγαλωμένος καθώς ήταν κάτω από το αστραφτερό φως της διάφανης θεσσαλικής πεδιάδας, με τον καθαρίο ήλιο, τις ασημόχρωμες ομίχλες της και τους μανιασμένους ανέμους της, δεν μπορούσε να υποφέρει τη ζωή της πρωτεύουσας. Στον θεσσαλικό κάμπο υπήρχαν άλογα για να καβαλικέψει, θηράματα για να κυνηγήσει κι όμορφα βράδια κάτω από τον αστροπλημμυρισμένο ουρανό μετά τον θερισμό, όταν οι ακρίδες βγαίνουν από παντού. Ακόμα κι αν υπήρξαν φορές που λιγοθυμούσε στη βαριά, πνιγερή μεσημεριάτικη ζέστη του καλο-

καιριού, ο Χάρης δεν ήθελε να απομακρυνθεί από τον τόπο όπου μεγάλωσε δυνατός και ευκίνητος και πέρασε τα παιδικά του χρόνια.

Μέσα στο πατρικό του σπίτι υπήρχε ζωή με τη φασαρία που έκαναν τα τέσσερα αδέρφια του. Ο Βασίλης, ο Νικήτας, η Αργυρώ και το στερνοπούλι, ο Παυλάκης. Όλα είχαν γεννηθεί με διαφορά δύο χρόνων το ένα από το άλλο, εκτός από τον Παυλάκη, ο οποίος γεννήθηκε όταν η Αργυρώ, το προτελευταίο από τ' αδέρφια, ήταν ήδη δεκατριών. Τώρα, στα επτά του, ήταν λίγο κακομαθημένος, επειδή τον παραχάιδευαν και κανείς από τους μεγαλύτερους δεν του χαλούσε χατίρι.

Ο Χάρης φύλαγε στη μνήμη του χιλιάδες εικόνες από τα παιδικά του χρόνια. Αλλά, αν του ζητούσαν να διαλέξει μία, θα επέλεγε αυτήν που τον αντιπροσώπευε καλύτερα: την εικόνα της μάνας του στον κήπο με τις ντοματιές και την τριχρονη Αργυρώ να την κρατάει από την άκρη της φούστας. Η μάνα του πατούσε σταθερά στο χώμα και κρατούσε ένα καλάθι γεμάτο ντομάτες. Το καλάθι ήταν βαρύ, αλλά το μαυριδερό από τον ήλιο χέρι της ήταν σταθερό, διατηρώντας ολόφανερα τα σημάδια από σκληρές για το φύλο της γεωργικές δουλειές κάθε είδους. Ήταν καταμεσήμερο καλοκαιριού, ο φλογερός ήλιος έπεφτε ανελέητα πάνω της, μα εκείνη σήκωνε άφοβα το κεφάλι και τα βαθιά γαλάζια μάτια της παρέμεναν ορθάνοιχτα στη λάμψη του. Τα μαλλιά της ήταν κατάμαυρα, εκτός από δύο άσπρες φτερούγες στους κροτάφους της. Παράξενη και δυνατή σιλουέτα κάτω από τον καυτό ήλιο, που φάνταζε στη σκέψη του περήφανη και ακατάβλητη.

Ο πατέρας του ο Κυριάκος, σε αντίθεση με τη μάνα του, ήταν μεγάλοςωμος, με κατάξανθα σαν στάχυα μαλλιά και μαύρα σαν κάρβουνα μάτια. Μέχρι την προσάρτηση της Θεσσαλίας, το 1881, ήταν κολίγος στο τσιφλίκι ενός Τούρκου στην Καρδίτσα, αλλά επτά χρόνια αργότερα τα κατάφερε, με τη

βοήθεια ενός ξενιτεμένου στην Αμερική αδερφού του, να αγοράσει ένα μεγάλο κομμάτι γης κοντά στη Λάρισα.

Στη μέση εκείνης της γης, ο Κυριάκος έχτισε ένα γερό και μεγάλο σπίτι, αλλά χρειάστηκε πολύς καιρός και, πριν ακόμη τελειώσει το χτίσιμο, ο χειμώνας έπεσε βαρύς πάνω τους. Ο αγέρας κατέβαινε παγωμένος από τον Όλυμπο και ο Κυριάκος, η γυναίκα του και τα τέσσερα παιδιά τους στριμώχτηκαν στο μοναδικό τελειωμένο δωμάτιο, περιμένοντας να περάσει το κρύο και να τελειώσει το χτίσιμο.

Σαν πέρασε ο χειμώνας κι ετοιμάστηκε το σπίτι, ο Κυριάκος ρίχτηκε στη δουλειά. Χρόνια δούλεψε ως κολίγος στο τσιφλίκι του Τούρκου και η γη δεν τον τρώμαζε. Από τα βαθιά χαράματα ώσπου νύχτωνε, δούλεψε ακατάπαυστα, θέλοντας να εξασφαλίσει για τη φαμίλια του καλύτερες μέρες απ' αυτές που είχε ζήσει ο ίδιος στα νιάτα του. Όργωνε με το «ησιόδειο άροτρο», με το ξυλόαροτρο που το τραβούσε ένα δυνατό βόδι, θέριζε με το δρεπάνι, αλώνιζε με τη δοκάνη και μετέφερε με τη βοϊδάμαξα ό,τι χρειαζόταν με πολύ ιδρώτα, που μέρα με τη μέρα αποτυπωνόταν ανεξίτηλα στο πετσί και στα ρούχα του. Αλλά και η Αναστασία, η γυναίκα του, δεν έβρισκε μιας στιγμής ανάπαυση. Ο μεγάλος κήπος γύρω από το σπίτι ήταν στη δική της φροντίδα. Εκείνη είχε φυτέψει τις τριανταφυλλιές, εκείνη τακτοποίησε τ' αγιόκλημα ώστε να σκαρφαλώνει στον πλαϊνό τοίχο, εκείνη φρόντιζε όσα φύτευε κάθε καλοκαίρι κι ήταν η ίδια που τα είχε καταφέρει να φυτρώσει αυτό το ομαλό και λεπτό χόρτο κάτω από τα δέντρα. Αγόγγυστα κουβαλούσε κουβάδες νερό για το πότισμα. Κι όταν σε μια άκρη της στέγης έφτιαξαν τη φωλιά τους δύο χελιδόνια, εκείνη το είδε σαν καλό σημάδι και δεν επέτρεπε σε κανέναν να πειράξει τη φωλιά κάθε φορά που τα χελιδόνια πετούσαν για θερμότερο κλίμα.

«Αχ, μάνα... μάνα...»

Οι λέξεις ξέφυγαν αθέλητα από τα χείλη του Χάρη, καθώς θυμήθηκε τη μέρα που είχε δει τη μάνα του να κλαίει με δυνατούς λυγμούς που εκείνος, έξι χρόνων τότε, δεν μπορούσε να δικαιολογήσει. Ήταν καταμεσήμερο, Ιούλιος μήνας, κι ο κάμπος έβραζε από ζέστη. Η μάνα του κυλούσε ένα χοντρό κομμάτι από μαλακό ζυμάρι πάνω στο τραπέζι της κουζίνας, εκείνος στεκόταν κοντά της ακούγοντας το παραμύθι που του έλεγε καθώς ζύμωνε, αλλά το μυαλό του έτρεχε στα πεντανόστιμα λαδοκούλουρα που σε κάμποση ώρα θα ψήνονταν στον φούρνο της αυλής, κάτω από την κληματαριά, τη φορτωμένη από άγουρα ακόμη σταφύλια με χοντρές ρώγες. Η μάνα του ζύμωνε μόνη της το ψωμί σ' αυτή την κουζίνα, μεγάλα μελαχρινά καρβέλια και μικρά τραγανιστά ψωμάκια, ωστόσο η διαυγέστερη ανάμνησή του από εκείνα τα χρόνια ήταν η «μαντόνα» που έπλαθε με τα χέρια της την ημέρα της Λαμπρής για χάρη του. Η «μαντόνα» ήταν μια κούκλα από ζυμάρι, ζυμωμένο με ολόπαχο γάλα και ζάχαρη, μ' ένα κόκκινο αυγό στη μέση και με επάλειψη με κρόκο αυγού, που την έκανε να παίρνει κιτρινωπή όψη. Όταν έβγαине φρεσκοψημένη και μυρωδάτη από τον φούρνο, ο Χάρης θα μπορούσε να την καταβροχθίσει ολόκληρη, ωστόσο έκοβε και έτρωγε ένα μικρό μόνο κομματάκι κάθε μέρα, για να αργήσει να τελειώσει, ενώ το παιδικό μυαλό του αρνούταν να κατανοήσει την επιμονή της μάνας του να του φτιάχνει μία «μαντόνα» μόνο την ημέρα της Λαμπρής κι όχι κάθε φορά που ζύμωνε. Κι ούτε μπορούσε να κατανοήσει την εξήγηση που του έδινε, θυμόταν όμως πολύ καλά πόσο τα μάτια της έλαμπαν κι ύστερα γλύκαιναν καθώς του μιλούσε εξηγώντας του.

Εκείνο το καυτό καταμεσήμερο του Ιουλίου, την ώρα που άκουγε το παραμύθι που είχε μάθει πια απέξω, κι ενώ το μυαλό του ήταν κολλημένο στα λαχταριστά λαδοκούλουρα, είδε ξαφνικά τη μάνα του να στρέφει το βλέμμα κατά τη με-

ριά όπου η τριών μηνών Αργυρούλα κοιμόταν σε μια πρόχειρη κούνια, χορτασμένη από το γάλα που είχε βυζιάξει από τα στήθια της.

Ο μικρούλης Χάρης δεν κατάλαβε γιατί η μάνα του σταμάτησε ξαφνικά το παραμύθι της, ωστόσο το παιδικό μυαλό του αναρωτήθηκε γιατί τα μάτια της άνοιξαν τόσο που του φάνηκαν σαν να μεγάλωσαν δύο φορές, γιατί έγινε μονομιás κατακίτρινη και γιατί τα χείλη της άρχισαν να τρέμουν. Ύστερα άκουσε καθαρά τα λόγια που της ξέφυγαν.

«Παναγία μου, πρόφταξε!»

Ξαφνιασμένος απ' αυτή την ανεξήγητη αλλαγή που έβλεπε στο πρόσωπό της, ο Χάρης γύρισε το κεφάλι κατά κει όπου κοίταζε η μάνα του κι αμέσως κατατρόμαξε κι ο ίδιος.

Είχε δει πολλές φορές οχιές στον κήπο και στα χωράφια γύρω από το σπίτι, είχε δει τον πατέρα και τη μάνα του να σκοτώνουν αρκετά απ' αυτά τα επικίνδυνα φίδια, τα είχε παρατηρήσει προσεκτικά σκοτωμένα και τα γνώριζε πολύ καλά. Είχε ακούσει κι από τους δύο ότι η μυρωδιά από το γάλα τραβάει τα φίδια κι αμέσως κατάλαβε ότι αυτό το φίδι που είχε μπει στην κουζίνα χωρίς να το αντιληφθούν κι είχε ανέβει στην κούνια της αδερφής του ήταν οχιά. Το αίμα πάγωσε στις φλέβες του καθώς την έβλεπε ανεβασμένη στην κούνια από τη μεριά που ήταν τα ποδαράκια του μωρού, να σέρνεται προς το κεφαλάκι του. Ύστερα είδε τη μάνα του να κάνει κάτι αδιανόητο.

Να πετάγεται γρήγορη σαν αστραπή, να φτάνει στην κούνια πριν ανοιγοκλείσει τα μάτια του, να τινάζει το χέρι και να αρπάζει το φίδι ακριβώς πίσω από το κεφάλι. Είδε το φίδι να κουλουριάζεται γύρω από το χέρι της, ανοίγοντας θυμωμένο το στόμα του, είδε με φρίκη τη γλώσσα του να πετάγεται έξω, αλλά είδε και τη μάνα του να σκύβει, να ακουμπάει το κεφάλι του φιδιού στο πάτωμα, χωρίς να πάψει να το κρα-

τάει, και να το λιώνει αποφασιστικά, πατώντας το μ' όλη της τη δύναμη, ενώ μια κραυγή θυμού μαζί και ανακούφισης ξεφευγε από το λαρύγγι της. Αμέσως μετά την είδε να σωριάζεται στο πάτωμα μισολιγοθυμισμένη πλάι στο σκοτωμένο φίδι και να ξεσπάει σε κλάματα. Την έβλεπε να κλαίει ώρα πολλή και δεν κατανοούσε τον λόγο. Δεν την είχε δει άλλη φορά σε τέτοια κατάσταση και για μια στιγμή πίστεψε ότι έκλαιγε για το φίδι που είχε σκοτώσει.

«Αχ, μάνα... μάνα...» ψιθύρισε άλλη μια φορά, ξαναφέροντας στο μυαλό τα χρόνια που είχαν περάσει. Η μάνα του διέθετε άφθονο χρόνο για τις δουλειές του σπιτιού και για τον καθένα τους χωριστά αλλά ποτέ δεν της περίσσευε ώρα για τον εαυτό της. Έξι μέρες τη βδομάδα δούλευε ακατάπαυστα, χωρίς μιας ώρας ανάπαυση, αλλά κάθε Κυριακή ξυπνούσε με μια έκφραση διαφορετική από τις άλλες μέρες. Ήταν η μόνη μέρα που ο άντρας της δε δούλευε στα χωράφια. Εκείνη το είχε επιβάλει. Όσα χρόνια ήταν κολίγος του Τούρκου δούλευε επτά μέρες τη βδομάδα, αλλά τώρα, με δική του γη, ήταν καιρός να αφιερώσει και μία μέρα στον εαυτό του. Πάνω σ' αυτό η μάνα του είχε επιβάλει τη θέλησή της, γι' αυτό και σηκωνόταν κάθε Κυριακή με πρόσωπο γαληνεμένο και με ήρεμα τα γλυκά της μάτια. Και, σαν έφτανε το μεσημέρι, έστρωνε στο τραπέζι το άσπρο τραπεζομάντιλο που άστραφτε, έβαζε φρέσκα λουλούδια στο βάζο κι αράδιαζε φέτες ψωμί που μόλις είχε βγάλει από τον φούρνο, σέρβιρε το φαγητό που είχε μαγειρέψει με περισσή φροντίδα και στο τέλος έφερνε τα γλυκίσματα που είχε ετοιμάσει με τα χέρια της. Κάποτε κάποτε σήκωνε τα μάτια προς το ανοιχτό παράθυρο, για να καμαρώσει ό,τι μπορούσε να δει από τον κήπο της, όπου άνθιζαν οι τριανταφυλλίες, οι γαριφαλιές, οι βασιλικοί και οι δεντρομολόχες. Τον κήπο της τον κοίταζε με την ίδια τρυφερότητα είτε ήταν ολάνθιστος είτε ολόγυμνος κάτω από τον

χειμωνιάτικο ουρανό. Έπειτα σταύρωνε τα χέρια μπροστά στο στήθος της κι έλεγε τα ίδια πάντα λόγια, που μπορεί να έβγαιναν από τα χείλη της αλλά πήγαζαν από την ψυχή της.

«Όμορφο που είναι το σπίτι μας με τον κήπο ολόγυρα! Όμορφο που είναι το παλατάκι μας!»

Μόλις ξεστόμιζε τούτα τα λόγια, καθόταν στητή στη θέση της και με καθαρία φωνή άρχιζε να τραγουδάει. Κι εκείνος την άκουγε μαγεμένος, ωστόσο ήταν αλήθεια πως υπήρξαν και στιγμές που δεν μπορούσε να τραγουδήσει και τότε λες και ολόκληρο το σπίτι βάραινε καταθλιπτικά πάνω τους. Αυτό όμως δε διαρκούσε πολύ. Κι όταν ξανάρχιζε το τραγούδι της, αυτό το σπίτι, το τόσο λιτά επιπλωμένο, φωτιζόταν μ' ένα φως αλλιώτικο, που το έκανε να φαντάζει παλάτι.

Όταν τα χρόνια πέρασαν κι έφτασε στην εφηβεία, ο Χάρης αναρωτήθηκε πολλές φορές από ποιον από τους γονείς της να είχε κληρονομήσει η μάνα του την ικανότητα ν' ανακαλύπτει την ομορφιά σε πράγματα που άλλοι δεν μπορούσαν να δουν. Η ομορφιά ενός μπουμπουκιού που ήταν έτοιμο να ανοίξει, η ομορφιά της γης που άρχιζε να πρασινίζει, η ομορφιά του Ολύμπου που υψωνόταν ορθόψηλος, η ομορφιά του γεμάτου φεγγαριού ή του νυχτερινού ουρανού με τον γαλαξία να τον διασχίζει σαν ποτάμι, η ομορφιά των εποχών, η καθεμία στον καιρό της, ξυπνούσε αδιάκοπα μέσα της σαν ηχώ. Με την ίδια αίσθηση καταλάβαινε εξίσου γρήγορα και την ομορφιά από τα μικρά, ασήμαντα λουλουδάκια κι από τα έντομα. Ακόμα κι από εκείνα που είχαν κεντρί και μπορούσαν να τσιμπήσουν. Η αγάπη αυτή για την ομορφιά των πραγμάτων που την τριγύριζαν είχε γίνει πια κομμάτι από την ίδια της τη σάρκα και το αίμα της.

Ένα ελαφρύ χλιμίντρισμα του αλόγου του διέλυσε τη νοσταλγία του Χάρη για τα παιδικά του χρόνια και, στρέφοντας, είδε τον καθαλάρη που πλησίαζε με καλπασμό και που, όντας

απορροφημένος από τόσες παιδικές θύμησης, δεν είχε ακούσει να έρχεται. Τον γνώρισε πριν ακόμη φτάσει κοντά του.

«Γεια σου, γιατρέ», τον χαιρέτησε ο άνθρωπος φτάνοντας, χωρίς να πεζέψει από το άλογό του.

Γ ι α τ ρ έ ! Έτσι τον αποκαλούσαν όσοι από τους ανθρώπους του κάμπου τον γνώριζαν και, παρόλο που δεν επρόκειτο να γίνει ποτέ γιατρός, η λέξη ήχησε ευχάριστα στ' αυτιά του. Όταν τον αποκάλεσαν πρώτη φορά έτσι, ξαφνιάστηκε κι έπειτα του κακοφάνηκε, επειδή νόμιζε ότι τον κοροϊδευσαν. Αλλά, πριν περάσει πολύς καιρός, κι επειδή όλο και πιο συχνά τον προσφωνούσαν μ' αυτή τη λέξη, βεβαιώθηκε ότι το εννοούσαν. Κι άρχισε να του αρέσει. Κολακευόταν μάλιστα όταν τύχαινε να ζητήσουν τη γνώμη του –ή τη βοήθειά του– για κάποιον άρρωστο. Αν επρόκειτο για κρυολόγημα ή άλλη απλή περίπτωση, έδινε τη γνώμη του με σιγουριά, τρία χρόνια άλλωστε στο πανεπιστήμιο ήταν αρκετά για να μάθει κάποια πράγματα, αλλά, αν επρόκειτο για κάτι σοβαρό, ήξερε να ξεφεύγει χωρίς να εκτίθεται.

«Γεια σου, Κωνσταντή», αντιγύρισε τον χαιρετισμό.

«Για κυνήγι βγήκες;» ρώτησε ο άλλος, ρίχνοντας μια ματιά στο όπλο που κρεμόταν από τον ώμο του.

«Ναι, για κυνήγι. Είπα μπας και χτυπήσω κάποια αγριόπαπια, αλλά δεν είδα ούτε φτερούγα».

«Δεν υπάρχει τίποτα... ο καιρός, βλέπεις...» είπε ο άλλος, ρίχνοντας μια ματιά κατά τον ουρανό. Πήγε να συνεχίσει τον δρόμο του αλλά κοντοστάθηκε. «Γιατρέ, έχει τον νου σου. Ακούστηκε πως στον κάμπο εμφανίστηκαν λυσσασμένοι λύκοι».

Ο Χάρης ταράχτηκε. Το να βρεθείς ξαφνικά μπροστά σ' έναν λυσσασμένο λύκο δεν ήταν και ό,τι πιο ακίνδυνο.

«Λυσσασμένοι λύκοι;»

«Ναι, γιατρέ».

«Είναι σίγουρο; Ποιος τους είδε;»

«Σίγουρο είναι. Τους είδαν άνθρωποι που έχουν ασπρίσει στον κάμπο και καταλαβαίνουν τα σημάδια. Γι' αυτό έχει τον νου σου».

Ο Χάρης έμεινε σκεπτικός για λίγο.

«Καλά», είπε ύστερα. «Σ' ευχαριστώ».

«Να 'σαι καλά, γιατρέ. Άντε γεια...»

«Γεια σου, Κωνσταντή».

Ο άνθρωπος απομακρύνθηκε με γρήγορο καλπασμό κι ο Χάρης ξεκρέμασε το όπλο από τον ώμο του, κι αφού βεβαιώθηκε ότι ήταν γεμάτο, το απασφάλισε, ανέβηκε στο δικό του άλογο και πήρε τον δρόμο της επιστροφής, με τα μάτια του να χτενίζουν προσεκτικά την πεδιάδα. Το ανάγλυφο του εδάφους τον βοηθούσε και δεν υπήρχε περίπτωση να βρεθεί ξαφνικά μπροστά σε λυσσασμένους λύκους χωρίς να τους έχει αντιληφθεί εγκαίρως. Το πρόβλημα πάντως θα ήταν μεγάλο αν βρισκόταν αντιμέτωπος με αγέλη...

Καλπάζοντας, έφτασε κάποια στιγμή στη γη που τους ανήκε κι αντίκρισε το σπίτι του, από μακριά ακόμη. Η καρδιά του γοργοχτύπησε στο αντίκρισμά του. Αγαπούσε πολύ το σπίτι όπου μεγάλωσε, το οποίο ήταν συνδεδεμένο με χιλιάδες αναμνήσεις του και του είχε λείψει οδυνηρά τα χρόνια που σπούδαζε στην Αθήνα. Δεν είχε γίνει, βέβαια, γιατρός, ωστόσο τα τρία χρόνια στην πρωτεύουσα του είχαν χαρίσει έναν αέρα και μια άνεση στους τρόπους που τον έκαναν να ξεχωρίζει. Ήταν και λεβέντης από γεννησιμιού του. Ψηλόκορμος σαν τον πατέρα του, από τον οποίο είχε κληρονομήσει τα κατάξανθα μαλλιά που έπεφταν κυματιστά στο ευρύ μέτωπό του. Από τη μάνα του είχε πάρει τα βαθιά γαλάζια μάτια που στόλιζαν το όμορφο πρόσωπό του. Ήξερε ότι ήταν όμορφος, αλλά για το πόση εντύπωση προξενούσε η εμφάνισή του βεβαιώθηκε όταν γράφτηκε στο πανεπιστήμιο. Τραβούσε σαν μαγνήτης

πάνω του τα γυναικεία βλέμματα και θυμόταν κολακευμένος τη στιγμή που είχε ακούσει μία από τις δύο μοναδικές φοιτήτριες που υπήρχαν στο αμφιθέατρο να λέει στη διπλανή της ότι ήταν όμορφος «σαν αρχαίος θεός». Η κοπέλα είχε μιλήσει αρκετά δυνατά κι εκείνος ήταν βέβαιος ότι το είχε κάνει επίτηδες, για να την ακούσει.

«Ήταν καλή κοπέλα...» ψιθύρισε κι η σκέψη του γύρισε πίσω, σ' εκείνα τα χρόνια, τα οποία για πολλούς λόγους ήταν βέβαιος ότι θα αποτελούσαν ορόσημο στη ζωή του. Η Λένα ήταν πράγματι καλή κοπέλα και αρκετά όμορφη. Από εκείνη τη μέρα που την είχε ακούσει να τον παρομοιάζει με αρχαίο θεό είχαν γίνει φίλοι, αλλά η σχέση τους δεν προχώρησε περισσότερο. Ο Χάρης ωστόσο δε θα ξεχνούσε ποτέ την αντίδρασή της όταν της είπε ότι είχε αποφασίσει να καταταγεί στον στρατό για να πάει να πολεμήσει στην Κρήτη.

Η κοπέλα είχε ανοίξει διάπλατα τα μάτια από έκπληξη αλλά δεν τον πίστεψε. Όταν όμως την αποχαιρετούσε, εκείνη βεβαιώθηκε ότι είχε κάνει λάθος που δεν έδωσε βάση στα λόγια του, και τότε κρεμάστηκε στον λαιμό του και κλαίγοντας τον παρακαλούσε ν' αλλάξει απόφαση. Δεν τα κατάφερε να τον πείσει, αλλά ήταν αλήθεια ότι κι εκείνος την αποχωρίστηκε με βαριά καρδιά.

Όταν επέστρεψε από την Κρήτη, της έστειλε ένα γράμμα. Δεν ήταν καθόλου σίγουρος ότι εκείνη θα το έπαιρνε, επειδή ίσως να είχε αλλάξει διεύθυνση, ωστόσο γρήγορα έλαβε την απάντησή της. Η κοπέλα χαιρόταν πρώτα απ' όλα που είχε γυρίσει ζωντανός και αρτιμελής από τον πόλεμο, αλλά του τα έψελνε για τα καλά, κατηγορώντας τον για την απόφασή του να μη συνεχίσει τις σπουδές του. «Σε γνωρίζω πολύ καλά, αλλά δε σε θεωρούσα ποτέ ικανό για μια τόσο επιπόλαιη απόφαση...» τον κατηγορούσε απερίφραστα. Εκείνος όμως δεν άλλαξε γνώμη, ακόμα κι όταν μ' ένα δεύτερο γράμμα της

η Λένα τον αποκαλούσε «ονειροπαρμένο», επειδή αυτό που «του είχε πάρει τα μυαλά ήταν δείγμα όχι σοβαρού ανθρώπου», όπως του έγγραφε χωρίς να μασάει τα λόγια της.

Το γράμμα της Λένας τον είχε πληγώσει, καθώς, διαβάζοντάς το, ήταν σαν να την είχε μπροστά του, ακούγοντάς τη να του τα ψέλνει, ωστόσο όφειλε να παραδεχτεί ότι ο χαρακτηρισμός που του είχε αποδώσει δεν απείχε πολύ από την πραγματικότητα. Αλλά, όντας περήφανος, δε θα μπορούσε ποτέ να της φανερώσει ότι ο πατέρας του και η μάνα του δεν τον είχαν αφήσει να διαλέξει το επάγγελμα που θα του άρεσε. Είχε υποταχθεί στη μεγάλη τους επιθυμία να γίνει γιατρός, χωρίς να είναι βέβαιος ότι η ιατρική θα ταίριαζε σ' έναν χαρακτήρα τόσο ευαίσθητο και γεμάτο αγάπη για την ομορφιά όπως ήταν ο ίδιος από γεννησιμού του. Η αλήθεια ήταν ότι, όταν κατέβηκε στην Αθήνα και γράφτηκε στο πανεπιστήμιο, δεν ήξερε τι θα του άρεσε να γίνει. Δεν είχε την παραμικρή ιδέα. Αλλά, όταν ανέβηκε για πρώτη φορά στον Παρθενώνα, θαμπώθηκε και μαγεύτηκε από την ομορφιά και το μεγαλείο των μνημείων που είχαν κάνει αθάνατο το όνομα των δημιουργών τους.

Παρέμεινε σ' εκείνο τον ιερό χώρο ώσπου άρχισε να νυχτώνει. Αλλά την ώρα που έφευγε είχε μετανιώσει ήδη που το υπερήφανο και ανεξάρτητο πνεύμα του είχε υποταχθεί στην επιθυμία των γονιών του. Μέσα σε μισή μόνο μέρα, είχε καταλάβει ότι αυτό που λαχταρούσε η ψυχή του ήταν να μάθει να σμιλεύει το μάρμαρο μ' όλη εκείνη τη λεπτεπίλεπτη ακρίβεια που αντίκριζαν τα μάτια του. Ήταν η πρώτη φορά που ήξερε τι θα ήθελε πράγματι να γίνει: γλύπτης!

Όταν συνειδητοποίησε ότι αυτό που του ταίριαζε ήταν η γλυπτική τέχνη κι όχι η ιατρική επιστήμη, αναστατώθηκε. Όλο το βράδυ το πέρασε άπνους, με χιλιάδες αλληλοσυγκρουόμενες σκέψεις να τριβελίζουν το μυαλό του. Ούτε λόγος βέ-

βαια να εγκαταλείψει το πανεπιστήμιο ή να παραμελήσει τις σπουδές του, άλλωστε ο πατέρας ξόδευε αρκετά χρήματα για να τον κάνει γιατρό κι όχι για να γίνει γλύπτης, ένα επάγγελμα που στη σκέψη του Θεσσαλού αγρότη θα φάνταζε πέρα για πέρα παράλογο και μόνο ως ιδέα. Άλλωστε ο Χάρης υποψιαζόταν ότι ο πατέρας του είχε δανειστεί χρήματα –και ίσως πολλά– για να τον στείλει στο πανεπιστήμιο. Δεν μπορούσε βέβαια να στηρίξει πουθενά τις υποψίες του, αν όμως ήταν αλήθεια; Δεν τον είχε ρωτήσει ποτέ, όντας βέβαιος ότι θα έπαιρνε αρνητική απάντηση, αλλά πιθανόν ο πατέρας του να βρισκόταν σε δυσχερή οικονομική θέση κάποια στιγμή. *Κι αν έχει υποθηκεύσει το σπίτι;* αναρωτήθηκε και τρόμαξε και μόνο στη σκέψη ενός τέτοιου ενδεχόμενου. Βιάστηκε να την αποδιώξει από το μυαλό του χωρίς να τα καταφέρει ν' απαλλαγεί οριστικά απ' αυτή.

Παρακολουθούσε τα μαθήματα και τα εργαστήρια στο πανεπιστήμιο χωρίς καμία απουσία και μελετούσε περισσότερο απ' όσο πριν ανέβει στην Ακρόπολη, αλλά, αν πίστευε ότι μ' αυτό τον τρόπο θα τα κατάφερνε να απαλλαγεί από την ιδέα και τις σκέψεις που είχαν φωλιάσει για τα καλά στο μυαλό του, θα ερχόταν αναπόφευκτα η ώρα που θα συνειδητοποιούσε ότι ήταν σαν να κυνηγούσε ανεμόμυλους σαν άλλος Δον Κιχώτης. Χρειάστηκε να περάσουν έξι μήνες από την πρώτη φορά που ανέβηκε στον Παρθενώνα για να το πάρει απόφαση ότι θα ήταν μάταιο να προσπαθεί να αποτινάξει από πάνω του κάτι συναρπαστικό και μόνο ως σκέψη. Βάλθηκε τότε να βρει τρόπο να πραγματοποιήσει αυτό που επιθυμούσε η ψυχή του χωρίς να παραμελήσει τις σπουδές του.

Δεν είχε ιδέα πώς θα γινόταν αυτό, όταν, εντελώς τυχαία, άκουσε από τον καθηγητή της Ανατομικής ότι ένας γλύπτης, στενός φίλος του, είχε αναλάβει να σμιλέψει σε μάρμαρο το άγαλμα ενός από τους ήρωες του 1821. Ο νεαρός Ασκληπιά-

δης ενθουσιάστηκε, αλλά ως ένα σημείο τα κατάφερε να μη φανεί ο ενθουσιασμός του, εκδήλωσε όμως το ενδιαφέρον του στον καθηγητή του, ο οποίος, εντελώς ανυποψίαστος, υποσχέθηκε στον με πολλά ενδιαφέροντα φοιτητή του να τον γνωρίσει με τον γλύπτη, κάτι που δε βράδυνε να γίνει.

Ο γλύπτης άκουσε με κάποιο σκεπτικισμό τον φίλο του και παραξενεύτηκε για το ενδιαφέρον του φοιτητή της Ιατρικής περί τη γλυπτική τέχνη, αλλά δεν άργησε να εντυπωσιαστεί βαθύτατα από την πάστα του νεαρού αυτού παιδιού, που αγαπούσε με φλογερό πάθος την ομορφιά που έβγαινε από τη σμίλη του.

«Υποθέτω», του είπε μια μέρα, ένα μήνα ύστερα από την πρώτη φορά που ήρθε στο εργαστήριό του, «ότι παρακολουθείς κανονικά τα μαθήματά σου στο πανεπιστήμιο. Το υποθέτω επειδή δεν έρχεσαι ποτέ τις πρωινές ώρες».

«Ασφαλώς! Δεν έχω λείψει ούτε μία ώρα. Αυτός είναι ο λόγος που έρχομαι εδώ μόνο απόγευμα, επειδή τις πρωινές ώρες παρακολουθώ τις παραδόσεις και τα εργαστήρια».

Ο γλύπτης τον κοίταξε διεισδυτικά.

«Ο φίλος μου ο καθηγητής μου είπε ότι είσαι πολύ καλός φοιτητής».

Ήταν πράγματι. Διάβαζε μέχρι αργά τη νύχτα, επειδή ήθελε να περνά όλα τα μαθήματα και τα εργαστήρια χωρίς να δίνει δικαιώματα. Η γνώμη που είχε ο καθηγητής γι' αυτόν τον ευχαρίστησε, αλλά δεν έκανε κανένα σχόλιο. Περιορίστηκε απλώς σ' ένα αμήχανο ανασήκωμα των ώμων του.

«Πότε μελετάς;» ρώτησε άξαφνα ο γλύπτης.

«Το βράδυ. Μέχρι αργά...»

«Μέχρι αργά λοιπόν... Και πότε κοιμάσαι;»

Ο Χάρης χαμογέλασε συνεσταλμένα.

«Κοιμάμαι πολύ βαθιά και λίγες ώρες ύπνου μου είναι αρκετές».

Για δεύτερη φορά μέσα σε λίγη ώρα, ο γλύπτης τον κοίταξε διεισδυτικά.

«Πες μου την αλήθεια, νεαρέ. Είσαι βέβαιος ότι θέλεις να γίνεις γιατρός;» ρώτησε αναπάντεχα, αιφνιδιάζοντάς τον.

Η απάντηση ξέφυγε αθέλητα από τα χείλη του Χάρη.

«Οι γονείς μου θέλουν να γίνω». Μόλις ξεστόμισε τις λέξεις, μετάνιωσε, αλλά ήταν πια αργά. Ωστόσο η ειλικρίνειά του εντυπωσίασε τον γλύπτη, ο οποίος παρέμεινε σιωπηλός κοιτάζοντάς τον για μερικές στιγμές.

«Αυτό σημαίνει ότι εσύ δε θέλεις. Τότε γιατί άρχισες να σπουδάζεις κάτι που είναι έξω από τα ενδιαφέροντά σου;»

Ήταν η πρώτη φορά που ο Χάρης έκανε τούτη την κουβέντα, ωστόσο δεν αισθανόταν καθόλου άβολα. Ήταν, σκέφτηκε, σαν να έβγαζε ένα βάρος από πάνω του.

«Δεν είναι έτσι. Ή μάλλον δεν είναι ακριβώς έτσι. Η επιλογή ήταν των γονιών μου, αλλά μέχρι τη στιγμή που ξεκινούσα για την Αθήνα δεν είχα καταλάβει τι ήταν αυτό που θα ήθελα να γίνω. Δεν το είχα καν υποψιαστεί. Το κατάλαβα όταν για πρώτη φορά ανέβηκα στον Παρθενώνα... Βεβαιώθηκα όταν άρχισα να σας βλέπω να δίνετε ζωή στο μάρμαρο. Ήταν τύχη αγαθή που σας γνώρισα... που έτυχε να είστε φίλος με τον καθηγητή μου».

«Τότε, νεαρέ, γιατί δεν αφήνεις την Ιατρική και να έρθεις να μάθεις κοντά μου;» ρώτησε ο γλύπτης κι είδε αμέσως να αναδύεται θλίψη από τα μάτια του νεαρού φοιτητή.

«Για πολλούς λόγους... Θα ήταν όμως πολύ ωραίο για να είναι αληθινό...» είπε και, για πρώτη φορά από τότε που τον γνώρισε, η φωνή του ήταν σπασμένη.

Ήταν η πρώτη και τελευταία φορά που έκαναν αυτή την κουβέντα, ωστόσο ο γλύπτης ήταν ήδη εντυπωσιασμένος από το πάθος τούτου του παιδιού για τη γλυπτική τέχνη, που φορές τον έκανε να γυρίζει πολλά χρόνια πίσω, στα νιάτα του,

τότε που και στα δικά του στήθη ένιωθε να καίει η ίδια φωτιά. Χωρίς να το πολυσκεφτεί, αποφάσισε να τον διδάξει. Να του μάθει την τέχνη του. Αν είχε ταλέντο, θα ήταν κρίμα να πάει χαμένο. Χωρίς χρονοτριβή, άρχισε να του μαθαίνει, κι έξι μήνες αργότερα είχε πεισθεί για την επιδεξιότητά του και την ικανότητά του να μαθαίνει τόσο γρήγορα.

Κάποια μέρα δεν κρατήθηκε και του μίλησε, λέγοντάς του αυτό ακριβώς που αισθανόταν.

«Αν, νεαρέ, γίνεις χειρουργός όταν τελειώσεις την Ιατρική κι αν χειρίζεσαι το νυστέρι με την ίδια επιδεξιότητα που χειρίζεσαι τα δικά μου εργαλεία, θα γίνεις κορυφαίος!»

Χειρουργός είναι το σωστό, όχι χειρουργός... Χειρουργός, όπως μουσουργός, πλαστοουργός κτλ., κι όχι χειρουργός, όπως ραδιουργός, κακούργος κτλ., σκέφτηκε ο Χάρης, ενώ τα μάτια του έλαμπαν από ικανοποίηση ακούγοντας τα λόγια του ανθρώπου που θεωρούσε πια δάσκαλό του. Την ημέρα που τον αποχαιρετούσε για να πάει να πολεμήσει στην Κρήτη, τα μάτια και των δύο είχαν βουρκώσει.

Απορροφημένος από τόσες και τόσες θύμησες, ο Χάρης έφτασε στο σπίτι του. Ήταν μεγάλο κι όμορφο, μ' ένα βαθύ υπόγειο, πολύ δροσερό, όπου φύλαγαν το γάλα σε πλατιές γαβάθες κι όπου χτυπούσαν το βούτυρο. Σε μια γωνία ήταν το μεγάλο βαρέλι του κρασιού, που ήταν καμωμένο από κόκκινα σταφύλια δίχως κουκούτσι.

Το σπίτι, εκτός από τη σάλα και την κουζίνα, είχε τέσσερα ακόμη δωμάτια με ψηλά παράθυρα. Στη σάλα, εκτός από τ' άλλα καθίσματα, υπήρχε μια κουνιστή πολυθρόνα βαμμένη άσπρη και πάνω από το τραπέζι υπήρχε ένα βάζο με λουλούδια κι ένα αρχινισμένο εργόχειρο της μάνας του, που ποτέ δεν ήξερες πότε θα ολοκληρωνόταν. Οι κουρτίνες στα παράθυρα κρέμονταν από μεγάλα ροζ δαχτυλίδια και, γενικά, όλο το σπίτι ευωδίαζε απλότητα και καθαριότητα. Παντού κυ-

ριαρχούσε η παρουσία και η προσωπικότητα της μάνας του, αλλά και μια πρωτόφαντη αγνότητα. Σ' αυτό το σπίτι η μάνα του έπλαθε τα όνειρα για τα παιδιά της.

Ο Χάρης ξεπέζεψε μπαίνοντας στην αυλή κι είδε τη μάνα του στον κήπο να τον κοιτάζει εξεταστικά.

«Μάνα, του κυνηγού το πιάτο δέκα φορές είν' αδειανό και μια φορά γεμάτο», είπε ο Χάρης προλαβαίνοντάς την. Εκείνη ωστόσο δε φαινόταν να έχει διάθεση για αστεία. Σκούπισε τα χέρια της με την ποδιά της και τον πλησίασε σοβαρή.

«Πριν από καμιά ώρα, γιε μου, ήρθε ένας κολίγος του αφέντη Καραδήμου κι είπε ότι ο γιος του αφέντη είναι άρρωστος και σου ζητούν να πας να τον δεις στο κονάκι, κι εγώ...»

Η ψυχή του Χάρη σφίχτηκε ακούγοντάς την. Ο Καραδήμος ήταν μεγαλοτσιφλικάς, από τους μεγαλύτερους του κάμπου, και το τσιφλίκι του συνόρευε με τη δική τους γη. Αλλά μέχρι εκεί. Πέρα από τα κοινά σύνορα, δεν είχαν καμιά άλλη σχέση και βέβαια δεν ήταν αφέντης τους, αλλά για τη μάνα του ήταν δύσκολο να αποτινάξει από πάνω της χρόνων συνήθειες. Από τότε που γεννήθηκε μέχρι που έγινε μάνα, ζούσε μ' έναν Τούρκο αφέντη πάνω από το κεφάλι της. Τώρα η Θεσσαλία ήταν ελεύθερη, εκείνη είχε δική της γη, αλλά έναν μεγαλοτσιφλικά σαν τον Καραδήμο τον έβλεπε γι' αφέντη! Ο Χάρης αναστέναξε σ' αυτή τη σκέψη. Κάποια πράγματα, όταν φωλιάσουν στην ψυχή, δεν ξεκολλούν με τίποτα από εκεί. Αυτό γινόταν τώρα με τη μάνα του. Πάντως το ότι θα έκανε γι' άλλη μια φορά τον γιατρό τού ήταν δυσάρεστο, αλλά δε γινόταν να το αποφύγει.

«Τι έχει ο γιος του Καραδήμου; Είπε τίποτα σχετικό ο κολίγος;» ρώτησε προσδοκώντας μια καθησυχαστική απάντηση.

«Από το άλογο έπεσε...»

«Από το άλογο;»

«Ναι, γιε μου...»

«Πού χτύπησε; Είπε τίποτα ο κολίγος;»

«Όχι. Τίποτα».

Ο Χάρης έμεινε σκεφτικός. Μια πτώση από άλογο θα μπορούσε να μην είναι τίποτα, αλλά θα μπορούσε να είναι και κάτι πολύ σοβαρό. Ανάλογα με το πού χτύπησε πέφτοντας ο αναβάτης. Ένα χτύπημα στην κοιλιά θα μπορούσε να σημαίνει εσωτερική αιμορραγία. Ένα χτύπημα στο κεφάλι κάτι πολύ χειρότερο. Ενώ τα πράγματα θα ήταν διαφορετικά αν είχε χτυπήσει στα χέρια ή και στα πόδια. Ένας βαθύς αναστεναγμός ξέφυγε από το στήθος του καθώς έκανε τέτοιους συλλογισμούς ξανά και ξανά. Στράφηκε στη μάνα του, παίρνοντας την απόφασή του.

«Θα πλυθώ, θα αλλάξω και θα πάω», είπε, βλαστημώντας μέσα του όποιους επέμεναν να τον θεωρούν γιατρό. Εκτός, φυσικά, από τους δικούς του ανθρώπους.

* * *

Μια ώρα αργότερα, ο Χάρης κάλπαζε κατευθυνόμενος στο κονάκι του Κωνσταντίνου Καραδήμου. Υπολόγιζε ότι με γρήγορο καλπασμό χρειαζόταν τουλάχιστον μισή ώρα για να φτάσει, επειδή το κονάκι του μεγαλοτσιφλικά βρισκόταν στη μέση ενός απέραντου τσιφλικιού, το οποίο είχε περάσει στα χέρια του Καραδήμου κατά τρόπο περίεργο και ανεξιχνίαστο για τους κατοίκους του κάμπου.

Ο πατέρας του Καραδήμου ήταν κολίγος στο τσιφλίκι ενός Τούρκου. Η οικογένειά του ήταν κολίγοι πάππου προς πάππου. Σ' εκείνο το τσιφλίκι γεννήθηκε ο Κωνσταντίνος, ο οποίος κέρδισε την αγάπη και την ευγνωμοσύνη του Τούρκου την ημέρα που του έσωσε τη ζωή, κι από τότε ο αφέντης τον είχε σαν παιδί του. Εκείνη την ημέρα ο Καραδήμος δε θα την ξεχνούσε ποτέ, επειδή είχε αποτελέσει ορόσημο στη ζωή του.

Ήταν ένα καυτό απομεσήμερο κατά τα τέλη Μαΐου. Η θερμοκρασία είχε ανέβει σε ασυνήθιστα για τέτοια εποχή επίπεδα και για περισσότερες από δεκαπέντε ημέρες ο κάμπος έβραζε, λες κι ήταν κατακαλόκαιρο.

Εκείνο το απομεσήμερο ο Τούρκος είχε βγει καβάλα στο άλογο και κυκλοφορούσε ανάμεσα στους κολίγους που δούλευαν ιδροκοπώντας στα χωράφια του. Κάποια στιγμή ξεπέζεψε, αλλά, καθώς βάδιζε απρόσεκτα, πάτησε κάτι ανάμεσα στα χόρτα, που αμέσως αποδείχτηκε ότι ήταν μια εξαιρετικά οργισμένη οχιά. Σήκωσε όρθιο το σώμα της, από το ανοιχτό στόμα της πετάχτηκε η διχαλωτή γλώσσα της κι ύστερα, με ταχύτητα αστραπής, έμπηξε στη γάμπα του Τούρκου τα δύο μεγάλα και κυρτά δόντια που είχε στην άνω σιαγόνα, χύνοντας στο αίμα του μια μεγάλη ποσότητα από το δρασικότερο δηλητήριο της ελληνικής υπαίθρου.

Ο Τούρκος έπεσε στο έδαφος ουρλιάζοντας περισσότερο από τρόμο και λιγότερο από τον πόνο που του προξενούσε το δηλητήριο. Ήξερε ότι οι οχιές όταν ξυπνούν από τη χειμερία νάρκη τους έχουν γεμάτους τους αδένες τους από δηλητήριο και πανικοβλήθηκε σαν σκέφτηκε ότι η οχιά εκείνη ήταν πιθανόν να μην είχε προφτάσει να δαγκώσει τίποτ' άλλο από την ώρα που είχε ξυπνήσει. Σ' αυτή την περίπτωση, οι αδένες της θα ήταν γεμάτοι...

Οι κολίγοι πέτρωσαν αντικρίζοντας τη σκηνή, όχι όμως και ο νεαρός τότε Καραδήμος, που βρισκόταν ανάμεσά τους... Χωρίς χρονοτριβή, γονάτισε, ακινητοποίησε το πόδι του αφέντη του και, βγάζοντας το ζωνάρι του, το έδεσε σφιχτά μια σπιθαμή πιο πάνω από τις δύο τρύπες που είχαν κάνει στο δέρμα τα δόντια της οχιάς. Έπειτα τράβηξε το κυρτό μαχαίρι που ήταν περασμένο στη ζώνη του Τούρκου και αποφασιστικά έκανε στο δέρμα δύο βαθιές χαρακιές σταυρωτά, ακριβώς εκεί όπου το φίδι είχε μπήξει τα δόντια του. Αμέσως

μετά έσκυψε χωρίς δισταγμό, κόλλησε τα χείλη του στην πληγή, ρούφηξε όσο αίμα μπορούσε και το έφτυσε, ενώ ο Τούρκος τον κοίταζε με γουρλωμένα από κατάπληξη μάτια, έχοντας σταματήσει να ουρλιάζει. Ο Καραδήμος έκανε το ίδιο ξανά και ξανά, χωρίς να σκεφτεί ότι, αν υπήρχε κάποια πληγή στο στόμα του, έστω και πολύ μικρή, θα κινδύνευε και η δική του ζωή. Όταν κουράστηκε, σταμάτησε. Είχε ρουφήξει αρκετό αίμα και μαζί με αυτό και το δηλητήριο, σώζοντας τη ζωή του αφέντη του. Έστερα τον βοήθησε ν' ανέβει στο άλογο και πήγε μαζί του στο κονάκι.

Ο Τούρκος αποδείχτηκε ότι δεν ήταν αχάριστος. Όταν έφτασαν στο κονάκι, έμπασε μέσα τον νεαρό και τον κέρασε δροσερό σερμπέτι, αλλά όση ώρα ήταν μαζί δε σταμάτησε να τον κοιτάζει, σαν να μην πίστευε ότι ήταν άνθρωπος αυτός ο νεαρός που καθόταν απέναντί του. Στα μάτια του φάνταζε κάτι περισσότερο από άνθρωπος. Αλλά και τις μέρες που ακολούθησαν δε σταμάτησε στιγμή να τον απασχολεί αυτό που έμοιαζε ακατανόητο στη σκέψη του. Τόσοι δούλοι ήταν κοντά του την ώρα που τον δάγκωσε το φίδι αλλά κανείς δεν έκανε το παραμικρό για να τον βοηθήσει. Κανείς εκτός από εκείνο τον νεαρό. Δούλος ήταν κι εκείνος, ήξερε ότι ο αφέντης του είχε δικαίωμα ζωής και θανάτου πάνω του, ότι θα μπορούσε να τον αποκεφαλίσει ή να τον παλουκώσει με το παραμικρό, κι όμως έπαιξε, χωρίς τον παραμικρό δισταγμό, τη δική του ζωή κορόνα γράμματα για να τον σώσει. Αυτό δεν μπορούσε να μην το έχει δει ο Αλλάχ. Άρα κι ο ίδιος έπρεπε να φανεί δίκαιος στα μάτια Του. Αυτό ήταν το σωστό και το δίκαιο.

Δε χρειάστηκε να το πολυσκεφτεί, ούτε προβληματίστηκε για τον τρόπο με τον οποίο θα ευεργετούσε τον σωτήρα του. Από καιρό είχε αποφασίσει να αντικαταστήσει τον επιστάτη που είχε στο τσιφλίκι του, ο οποίος είχε αρχίσει να τα χάνει, ίσως επειδή είχε γεράσει και οι κολίγοι όχι μόνο δεν τον

λογάριάζαν αλλά και έκαναν του κεφαλιού τους όταν νόμιζαν ότι τους έπαιρνε. Εκείνος ο νεαρός λοιπόν θα ήταν ό,τι έπρεπε για να τους επιβληθεί. Χωρίς να χάσει περισσότερο χρόνο, τον κάλεσε να έρθει στο κονάκι, τον κέρασε λουκουμάδες και δροσερό σερμπέτι και του είπε ότι από εκείνη τη στιγμή θα γινόταν επιστάτης στο απέραντο τσιφλίκι του. Ο νεαρός, αφού ξεπέρασε την αρχική του έκπληξη, έσκυψε να φιλήσει το αριστερό πόδι του αφέντη του, ωστόσο εκείνος όχι μόνο δεν τον άφησε αλλά τον κράτησε όρθιο, πιάνοντάς τον από τις μασχάλες, κι ύστερα τον φίλησε και στα δύο μάγουλα, εκδηλώνοντας γι' άλλη μια φορά την ευγνωμοσύνη του.

Πριν περάσει πολύς καιρός, ο Τούρκος βεβαιώθηκε ότι σωστότερη επιλογή δε θα μπορούσε να έχει κάνει. Ο Καραδήμος ήταν μόνο είκοσι δύο χρόνων αλλά ήταν μεγαλόσωμος, χειροδύναμος, είχε αγριωπή θωριά κι έδειχνε μεγαλύτερος. Γρήγορα αποκατέστησε την τάξη στο τσιφλίκι, που είχε αρχίσει να διασαλεύεται εξαιτίας της ανημποριάς και του ήπιου χαρακτήρα του προηγούμενου επιστάτη. Σύντομα οι κολίγοι άρχισαν να τον φοβούνται πιο πολύ από τον Τούρκο αφέντη. Ο Καραδήμος έβαλε όρους κι αλίμονο σ' όποιον τους παρόβαινε. Σύμφωνα με αυτούς, κανείς κολίγος δεν μπορούσε να απομακρυνθεί από το κτήμα χωρίς γραπτή άδεια του Τούρκου αφέντη ή του επιστάτη. Υποχρέωσε επίσης τους κολίγους να εργάζονται και τις Κυριακές, να μην παντρεύονται, να αρνούνται να φιλοξενηθούν ή να φιλοξενήσουν κάποιον και να μην κυκλοφορούν μετά τη δύση του ήλιου. Αποκορύφωμα του εξευτελισμού ήταν ότι, όπως και ο Τούρκος αφέντης, ο επιστάτης υποχρέωνε τις ανύπαντρες κοπέλες και τις παντρεμένες γυναίκες να του συγυρίζουν το σπίτι και να του κάνουν τα κέφια.

Λίγους μήνες μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας, ο Τούρκος βρέθηκε πεθαμένος στο κρεβάτι του. Ειπώθηκε ότι

πέθανε από «φυσικά αίτια», καθώς ήταν πολύ προχωρημένης ηλικίας, αλλά κανείς δε θα ορκιζόταν ότι δεν είχε βάλει το χέρι του ο Καραδήμος. Πάντως ήταν αλήθεια ότι ο Τούρκος τον είχε σαν παιδί του από τότε που του έσωσε τη ζωή μετά το δάγκωμα της οχιάς και τα τελευταία χρόνια τού είχε παραχωρήσει το καλύτερο δωμάτιο στο κονάκι του, όπου ο Καραδήμος ζούσε σαν αφέντης.

Όταν ο Τούρκος πέθανε, ο Καραδήμος βρέθηκε με το απέραντο τσιφλίκι και το κονάκι να έχουν περάσει στην ιδιοκτησία του. Κανείς δεν έμαθε ποτέ πώς έγινε αυτό. Άλλοι έλεγαν ότι ήταν δωρεά του Τούρκου στον Καραδήμο, επειδή του είχε σώσει τη ζωή πριν από χρόνια –η ιστορία με το δάγκωμα της οχιάς είχε γίνει γνωστή σ’ όλο τον κάμπο, κάτι για το οποίο είχε φροντίσει επιμελώς και αποτελεσματικά ο ίδιος ο Καραδήμος– κι άλλοι ότι είχε αγοράσει το τσιφλίκι με χρήματα που αόριστες πληροφορίες έλεγαν ότι είχαν έρθει από το εξωτερικό. Αυτό που δεν μπορούσε να αμφισβητηθεί ήταν ότι ο Καραδήμος είχε κιτάπια, επίσημα χαρτιά δηλαδή, με τα οποία το τσιφλίκι του Τούρκου περνούσε στην ιδιοκτησία του, καθιστώντας τον έναν από τους σημαντικότερους αλλά και από τους πιο στυγνούς συνάμα τσιφλικάδες του θεσσαλικού κάμπου.

Όταν το τσιφλίκι πέρασε στα χέρια του, ο Καραδήμος δεν άλλαξε κανέναν από τους σκληρούς όρους που είχε επιβάλει στους κολίγους όταν ήταν επιστάτης. Αντιθέτως, έγινε ακόμη σκληρότερος. Το μόνο που άλλαξε ήταν το μικρό του όνομα. Τα χρόνια που ήταν κολίγος κι ο ίδιος κι έπειτα επιστάτης, όλοι τον φώναζαν Ντίνο. Από τη στιγμή όμως που έγινε τσιφλικάς, απαιτούσε να τον αποκαλούν Κωνσταντίνο όσοι τον φώναζαν με το μικρό του όνομα.

Ένας βαθύς αναστεναγμός ξέφυγε από το στήθος του Χάρη, καθώς αυτές οι σκέψεις κλωθογύριζαν στο μυαλό του. Η

Θεσσαλία ήταν ελεύθερη εδώ και είκοσι χρόνια, ωστόσο τίποτα δεν είχε αλλάξει στη ζωή των κολίγων του θεσσαλικού κάμπου. Η γη απλώς είχε αλλάξει χέρια και τον Τούρκο δυνάστη είχε διαδεχτεί ο Έλληνας, ο οποίος πολύ συχνά αποδεικνυόταν χειρότερος του προκατόχου του. Οι κολίγοι δούλευαν σκληρά στα χωράφια και ήταν υποχρεωμένοι να δίνουν στον τσιφλικά το μισό ή τα τρία τέταρτα της παραγωγής και να στέλνουν τη γυναίκα ή την κόρη τους να ζυμώνει και να ψήνει το ψωμί του αφέντη, ο οποίος εξουσίαζε και το σώμα τους. Κατοικούσαν σε τρώγλες ή καλύβες και πολλοί διέμεναν στον ίδιο χώρο με τα βόδια ή τα γαϊδούρια τους. Η τρώγλη βεβαίως ή η καλύβα ανήκαν στον τσιφλικά, ο οποίος είχε δικαίωμα ανά πάσα στιγμή να τους κάνει έξωση. Όταν πέθαινε κάποιος κολίγος, η έξωση ήταν σίγουρη στην περίπτωση που άφηνε πίσω του μικρά παιδιά, τα οποία δεν μπορούσαν να δουλέψουν στα χωράφια. Κι αν τύχαινε να επισκεφθεί ο τσιφλικάς τον χώρο όπου έμενε ένας κολίγος, ο τελευταίος ήταν υποχρεωμένος να γονατίσει για να υποδεχτεί τον αφέντη, να χτυπήσει το πάτωμα με το μέτωπο τρεις φορές και στη συνέχεια να φιλήσει το αριστερό πόδι του.

Ο Χάρης αισθανόταν ότι η οικογένειά του ήταν τυχερή, επειδή είχαν δική τους γη και επομένως δεν είχαν κανέναν αφέντη στο κεφάλι τους. Ωστόσο δεν ήταν το ίδιο τυχεροί και κάποιοι άλλοι κολίγοι, οι οποίοι είχαν δανειστεί για να αγοράσουν γη και βρέθηκαν χρεωμένοι, καθώς οι δόσεις και οι φόροι ήταν δυσβάσταχτοι, με αποτέλεσμα να τους γίνεται κατάσχεση σε ό,τι είχαν αγοράσει και να γίνονται ξανά κολίγοι. Με τις σκέψεις αυτές να τον τυραννούν, ο Χάρης δεν κατάλαβε ποτέ έφτασε στο κονάκι του Καραδήμου.

Ξεπέζεψε και ένας υπηρέτης τον οδήγησε μέσα στο τεράστιο σπίτι, που κάποτε ανήκε στον Τούρκο.

Ο Καραδήμος μάλλον τον είχε δει από κάποιο παράθυρο

να φτάνει, γιατί τον περίμενε όρθιος στη μέση του σαλονιού. Ο Χάρης τον είχε συναντήσει κι άλλες φορές, αλλά και τούτη δεν μπόρεσε να μην κάνει την ίδια σκέψη που έκανε πάντα. Ο μεγαλοτσιφλικάς ήταν ένας άντρας εντυπωσιακός στη θωριά. Ψηλόκορμος, σίγουρα με κάμποσες παραπάνω οκάδες πάνω του, με πυκνά γκριζα μαλλιά, παχύ μουστάκι, σμιχτά φρύδια και μαύρα μάτια που σε κοίταζαν σαν να σε διαπερνούσαν, προξενούσε με την πρώτη ματιά ένα είδος σεβασμού ανάμεικτου με αρκετά μεγάλη δόση φόβου. Ο Χάρης υπολόγιζε ότι θα ήταν γύρω στα πενήντα.

Μόλις είδε τον «γιατρό», έκανε δυο βήματα μπροστά και του έδωσε το χέρι.

«Καλώς ήρθες, γιατρέ! Σ' ευχαριστώ για τον κόπο σου», είπε, κι ο Χάρης αισθάνθηκε σαν να του έσφιγγε το χέρι τανάλια.

«Δεν υπάρχει λόγος. Αλλά πρέπει να σας πω, κύριε Καραδήμο, ότι δεν είμαι ακόμη γιατρός. Μόνο το τρίτο έτος έχω τελειώσει και συνεπώς...»

«Ξέρω», τον διέκοψε ο Καραδήμος. «Αλλά έχω πάρει πληροφορίες για σένα. Και μου λένε ότι είσαι καλός και προπαντός ειλικρινής. Όταν δεν μπορείς να κάνεις κάτι, το λες. Αυτό το θεωρώ πολύ τίμιο».

«Σας ευχαριστώ πολύ».

«Καθόλου. Να σου πω τώρα για τον γιο μου πριν περάσουμε δίπλα που έχει πλαγιάσει».

Τον κρατούσε όρθιο. Ο Χάρης σκέφτηκε ότι θα μπορούσε να του είχε πει να καθίσει και μέσα του παρακάλεσε να περνούσε η ώρα και να έφευγε από τούτο το μέρος όσο γρηγορότερα γινόταν.

«Αυτό είναι το σωστό. Πέστε μου τι συνέβη. Εγώ ξέρω απλώς ότι έπεσε από το άλογο, αλλά δε γνωρίζω πότε ούτε σε ποιο μέρος του σώματός του χτύπησε».

«Στον ώμο χτύπησε και δεν μπορεί να κουνήσει το χέρι...»

«Πότε έγινε αυτό;»

«Κατά το απομεσήμερο. Δεν ξέρω πώς έγινε αλλά είναι ξεροκέφαλος και δεν καταλαβαίνει. Δείχνει μεγάλη αποκοτιά και, ό,τι και να του λέω, κάνει παλαβωμάρες όταν ανεβαίνει σε άλογο...» Φάνηκε ότι ήθελε να πει και κάτι άλλο, αλλά δεν αποτέλειωσε τη φράση του.

«Ας πάμε λοιπόν να δούμε τι έπαθε ο νεαρός».

Πέρασαν στο διπλανό δωμάτιο και ο Χάρης διαπίστωσε με την πρώτη ματιά ότι ο νεαρός Καραδήμος ήταν φτυστός ο πατέρας του. Μόλις τους είδε να μπαίνουν, ανακάθισε στο κρεβάτι.

«Καλησπέρα, παλικάρι μου», είπε μ' ένα χαμόγελο ο Χάρης, προσπαθώντας να παραστήσει τον ψύχραιμο.

«Καλησπέρα, γιατρέ».

Ο Χάρης είδε τον φόβο στα μάτια του.

«Πώς σε λένε, παλικάρι μου;»

«Μάνο».

«Άκουσέ με, Μάνο. Ξέρω ότι χτύπησες στον ώμο πέφτοντας από το άλογο. Σε ποιον ώμο χτύπησες;»

«Εδώ», απάντησε ο νεαρός, δείχνοντας τον αριστερό ώμο.

«Πονάς;»

«Πολύ!»

«Από την ώρα που χτύπησες, ο πόνος δυνάμωσε, ελαττώθηκε ή είναι ο ίδιος;» Έκανε αυτές τις ερωτήσεις βρισκόμενος σε μεγάλη αμηχανία, επειδή δεν ήξερε τι θα μπορούσε να κάνει αν ήταν σοβαρό το χτύπημα.

«Όταν είμαι ήσυχος, δεν πονάω καθόλου, αλλά, με την παραμικρή κίνηση, πονάω πολύ».

Η απάντησή του μπερδέψε τον Χάρη αντί να τον διαφωτίσει. Γύρισε και κοίταξε τον Κωνσταντίνο Καραδήμο, που στεκόταν δίπλα του παρακολουθώντας σιωπηλός τη συζήτηση.

«Πρέπει να τον βοηθήσουμε να γδυθεί από τη μέση και πάνω».

Μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν είχε δει κανέναν άλλο εκτός από τον πατέρα του νεαρού και αναρωτήθηκε πού να βρισκόταν η μάνα του.

«Ας' το σε μένα αυτό, γιατρέ», είπε ο Καραδήμος και πλησίασε το κρεβάτι του μοναχογιού του. Άρχισε να του βγάζει τα ρούχα και ο Χάρης απόμεινε έκπληκτος παρακολουθώντας τις κινήσεις του. Δε θα μπορούσε να πιστέψει αν δεν το έβλεπε ότι ο σκληρός εκείνος άντρας ήταν ικανός για τόσο λεπτές, σχεδόν τρυφερές, κινήσεις. Ακόμα και το τραχύ πρόσωπό του είχε γλυκάνει, κι ο Χάρης σκέφτηκε κοιτάζοντάς τον ότι έτρεφε μεγάλη αγάπη και είχε τρομερή αδυναμία στον μοναχογιό του.

Όταν ο νεαρός έμεινε γυμνός από τη μέση και πάνω, ο Χάρης τον έβαλε να καθίσει απέναντί του και με την πρώτη ματιά είδε ότι ο αριστερός ώμος είχε χάσει εντελώς τη στρογγυλάδα του. Αμέσως υποψιάστηκε τι συνέβαινε, αλλά έπρεπε να βεβαιωθεί.

«Μάνο, πρόσεξε τι θα σου πω. Μπορείς να πιάσεις το δεξί αυτί σου με το αριστερό χέρι;»

Ο νεαρός χαμογέλασε, σαν να άκουσε κάτι αστείο. Συνεχίζοντας να χαμογελάει, προσπάθησε να πιάσει το αυτί του, αλλά το χέρι του δεν μπόρεσε να φτάσει πάνω από το ύψος της θηλής του δεξιού μαστού. Άφησε το χέρι να πέσει άτονο, ενώ τα χαρακτηριστικά του προσώπου του αλλοιώνονταν από πόνο.

«Δεν μπορώ... αδύνατον... πόνεσα πολύ...» είπε και φαινόταν σαν να ντρεπόταν να κοιτάξει τον πατέρα του.

«Τι έχει πάθει, γιατρέ; Το έχει σπάσει;» ρώτησε ο Καραδήμος.

«Όχι. Δεν το έσπασε».

Είχε δει κάμποσες φορές εξαρθρώματα του ώμου, θυμό-

ταν πολύ καλά τα συμπτώματα και την εικόνα που παρουσίαζε ένας ώμος που είχε βγει από τη θέση του και ήταν βέβαιος ότι είχε μπροστά του μια τέτοια περίπτωση.

«Τότε τι έχει;»

«Εξάρθρημα».

«Τι πράγμα;»

Γύρισε προς τον Καραδήμο, που τον κοίταζε σαν να του είχε απαντήσει σε κάποια ξένη γλώσσα.

«Έχει βγάλει τον ώμο του», διευκρίνισε.

Ο Καραδήμος κούνησε μερικές φορές το κεφάλι του κι έπειτα ρώτησε αν μπορούσε να τον βάλει στη θέση του.

Ο Χάρης είχε δει κάμποσες φορές τον καθηγητή του να αντιμετωπίζει εξάρθρημα του ώμου και προσπάθησε να φέρει τις κινήσεις του στο μυαλό του. Ο καθηγητής έβαζε τον άνθρωπο να ξαπλώσει ανάσκελα στο κρεβάτι, γυμνός από τη μέση και πάνω, ύστερα έβγαζε το ένα παπούτσι του, ακουμπούσε την πατούσα του στη μασχάλη του βγαλμένου ώμου, έπιανε το χέρι από τον καρπό και λίγο κάτω από τον αγκώνα, έκανε ορθή γωνία στον αγκώνα και μετά τραβούσε το χέρι με δύναμη, ενώ με την πατούσα έσπρωχνε τη μασχάλη. Την ίδια ώρα έστριβε και το χέρι, αλλά δεν μπορούσε να θυμηθεί αν το έστριβε προς τα μέσα ή προς τα έξω.

«Μπορώ...» απάντησε, προσπαθώντας να κρατήσει σταθερή τη φωνή του.

«Καλά, γιατρέ. Κάνε τη δουλειά σου». Η ανακούφιση ήταν ευδιάκριτη στον τόνο της φωνής του Καραδήμου.

«Θα πονέσω;»

Ο Χάρης γύρισε και κοίταξε τον νεαρό. Είδε ότι φοβόταν, αλλά προσπαθούσε να μην το δείχνει. Έπρεπε να του πει την αλήθεια.

«Ναι, Μάνο. Θα πονέσεις. Δε γίνεται να βάλω το χέρι στη θέση του χωρίς να πονέσεις».

«Πολύ;»

«Πολύ... Αρκετά, αλλά για λίγο».

«Δε γίνεται να κάνεις κάτι, γιατρέ, για να μην πονέσω;»

«Μόνο να σου δώσω μια διπλωμένη πετσέτα, να τη δαγκώνεις με δύναμη. Ο πόνος θα κρατήσει λίγο. Εκτός απ' αυτό, δεν μπορώ να κάνω τίποτ' άλλο ώστε να μην πονέσεις».

«Μπορώ εγώ, γιατρέ».

Αιφνιδιασμένος από τη φωνή, ο Χάρης στράφηκε κατά την πόρτα. Αμέσως αναρωτήθηκε πώς δεν την είχε ακούσει να μπαίνει στο δωμάτιο και να φτάνει κοντά τους.

Δίπλα στον Κωνσταντίνο Καραδήμο, στηριζόμενη σε μπαστούνι, στεκόταν μια γριά κυρτωμένη από τα χρόνια. Στο πρόσωπό της είχε αφήσει ανεξίτηλα τα σημάδια της μια ζωή γεμάτη βάσανα.

«Μπορώ, γιατρέ, να του δώσω μία στην ξεροκεφάλια του», άρχισε να λέει σηκώνοντας απειλητικά το μπαστούνι της, «να λιγοθυμήσει για να κάνεις τη δουλειά σου με την ησυχία σου».

Ο Χάρης τα είχε χάσει από την ξαφνική εμφάνιση και τα λόγια της γριάς, αλλά τον συνέφερε η φωνή του νεαρού.

«Δεν είναι ώρα για αστεία, γιαγιά».

«Αστεία; Νομίζεις ότι αστειεύομαι;» είπε εκείνη ανασηκώνοντας το μπαστούνι και για μια στιγμή φάνηκε έτοιμη να του το φέρει στο κεφάλι.

«Ήσυχα, μητέρα. Ας αφήσουμε τον γιατρό να κάνει τη δουλειά του».

Ο Χάρης στράφηκε στον Καραδήμο.

«Η μητέρα σας;»

«Ναι, γιατρέ. Η μητέρα μου».

Ο Χάρης τής έδωσε ευγενικά το χέρι κι ύστερα πλησίασε τον νεαρό, που τον κοίταζε χωρίς να προσπαθεί πια να κρύψει τον φόβο του.

«Έλα τώρα, Μάνο, να βάλουμε αυτό το χέρι στη θέση του».

Του έδειξε πώς έπρεπε να ξαπλώσει, έβγαλε το δεξί του παπούτσι κι ο Καραδήμος κι η μητέρα του τον είδαν κατάπληκτοι να βάζει την πατούσα του στη μασχάλη του νεαρού. Έπειτα έπιασε σταθερά το χέρι του από τον καρπό και κάτω από τον αγκώνα και το έκαμψε, κάνοντας ορθή γωνία στον αγκώνα.

«Σφίξε τα δόντια σου», είπε στον νεαρό.

Κάνοντας μια προσευχή μέσα του, ο Χάρης τράβηξε απότομα το χέρι στρίβοντάς το, ενώ την ίδια στιγμή έσπρωχνε τη μασχάλη με την πατούσα του. Ο νεαρός άφησε μια κραυγή, που διακόπηκε απότομα. Την ίδια στιγμή χαλάρωσε και το πρόσωπό του φωτίστηκε.

«Δεν πονάω πια!»

Ένας αναστεναγμός ανακούφισης ξέφυγε από το στήθος του Χάρη. Αισθάνθηκε σαν να είχε ανέβει στην κορυφή του Ολύμπου. Τα είχε καταφέρει, αλλά, καθώς σκεφτόταν ότι δεν μπορούσε να θυμηθεί αν είχε στρίψει το χέρι προς τα μέσα ή προς τα έξω ενώ το τραβούσε, δεν αντιλήφθηκε ότι τρία ξευγάρια μάτια τον κοίταζαν με θαυμασμό. Το βέβαιο ήταν ότι το είχε στρίψει προς τη σωστή μεριά.

Έβαλε τον νεαρό να καθίσει και παρατήρησε ότι ο ώμος είχε ανακτήσει τη στρογγυλάδα του.

«Πιάσε τώρα το δεξί σου αυτί. Προσεκτικά!» προέτρεψε τον γιο του Καραδήμου. Εκείνος έκανε άνετα την κίνηση χωρίς να πονέσει.

«Ωραία!» είπε ικανοποιημένος ο Χάρης. «Ας το δέσουμε τώρα». Έδεσε προσεκτικά τον ώμο κι έπειτα κρέμασε με μια διπλωμένη πετσέτα το χέρι από τον λαιμό του Μάνου. Έδωσε τις απαραίτητες οδηγίες κι εκδήλωσε την πρόθεσή του να φύγει αμέσως, επειδή είχε ήδη νυχτώσει. Ο Καραδήμος αντέδρασε ακούγοντάς τον.

«Να φύγεις, γιατρέ; Αποκλείεται! Δεν ακούς τι γίνεται έξω;»

Καθώς ήταν βυθισμένος σε σκέψεις και πλημμυρισμένος από αγωνία για το αν θα τα κατάφερνε να βοηθήσει τον νεαρό αλλά και να μην εκτεθεί ο ίδιος, ο Χάρης δεν είχε πάρει χαμπάρι ότι έξω γινόταν χαλασμός. Είχε ξεσπάσει μπόρα σαν κατακλυσμός. Την ίδια στιγμή ένας κεραυνός, αχολογώντας ατέλειωτα, του τρύπησε τα τύμπανα. Άλλωστε, από την ώρα που ερχόταν, ο ουρανός ήταν σκεπασμένος από βαριά σύννεφα και ήταν φανερό ότι θα ξεσπούσε καταιγίδα, αλλά εκείνος ήταν απορροφημένος από μύριους λογισμούς και δεν το είχε καν προσέξει. Και είχε φτάσει στο κονάκι με το μούχρωμα, αλλά και η απόσταση που είχε να διανύσει ως το σπίτι του ήταν μεγάλη και με το σκοτάδι θα ήταν δύσκολη η επιστροφή. Με τέτοιο καιρό μάλιστα γινόταν ακόμα δυσκολότερη.

«Καλά τότε. Ας περιμένουμε να κοπάσει πρώτα...» είπε σκεπτικός. Ο Καραδήμος ωστόσο ήταν ανένδοτος.

«Να κοπάσει, γιατρέ; Αποκλείεται. Θα πάρει ώρα, η απόσταση είναι μεγάλη και μπορεί να σε ξαναπιάσει στον δρόμο...» Έμεινε σιωπηλός σαν να σκεφτόταν κι ύστερα ρώτησε τον γιατρό αν είχε όπλο μαζί του.

«Όχι. Δεν έχω», απάντησε ο Χάρης.

«Είναι επικίνδυνο τη νύχτα. Ακόμα και με καλό καιρό. Θα μείνεις εδώ λοιπόν απόψε, κι αύριο, με το καλό, φεύγεις». Ένα χαμόγελο απλώθηκε στο πρόσωπο του Καραδήμου κι ο Χάρης σκέφτηκε ότι ο άνθρωπος αυτός μπορούσε και να χαμογελάει, πράγμα που, πριν το δει, φάνταζε αδιανόητο. «Θα μείνεις να σε περιποιηθούμε για το καλό που μας έκανες», πρόσθεσε.

«Όλη τη νύχτα; Να μείνω όλη τη νύχτα;»

«Ναι, γιατρέ. Αυτό σου λέω».

Ο Χάρης έδειχνε αμετάπειστος.

«Μα θα ανησυχήσουν οι δικοί μου. Ποιος ξέρει τι θα βά-

λουν με το μυαλό τους αν δεν επιστρέψω. Η μάνα μου ιδίως δε θα κλείσει μάτι όλη τη νύχτα».

«Είναι λογικό, αλλά δε θα την αφήσουμε να αγωνιά ως το πρωί. Θα στείλω αμέσως έναν άνθρωπό μου να τους ενημερώσει. Εκείνον που έστειλα για να σε καλέσει να έρθεις».

Ο Χάρης αντέδρασε αμέσως.

«Όχι. Αποκλείεται. Αν είναι επικίνδυνο για μένα, το ίδιο θα είναι και για κάποιον άλλο».

«Όχι, γιατί. Δεν είναι το ίδιο. Ο άνθρωπος που θα στείλω είναι μεγαλωμένος κάτω από πολλές δυσκολίες. Θα τα καταφέρει να πάει και να γυρίσει χωρίς να δυσκολευτεί, άλλωστε θα είναι και οπλισμένος. Μην έχεις έγνοια λοιπόν».

Έξω η θύελλα μαινόταν με αμείωτη ένταση και κεραυνοί έπεφταν ακατάπαυστα. Το λογικό ήταν να κάνει αυτό που πρότεινε ο Καραδήμος.

«Έστω. Ας γίνει έτσι. Θα σας παρακαλούσα όμως ο άνθρωπός σας να μείνει απόψε στο σπίτι μου και να επιστρέψει αύριο. Έτσι, για να είμαι κι εγώ πιο ήσυχος».

«Εντάξει, γιατί. Αυτό κανονίζεται».

Ωστόσο ο Χάρης παρέμενε ακόμη αναποφάσιτος. Δεν αισθανόταν καθόλου άνετα σε τούτο το περιβάλλον, προτιμούσε τη γαλήνη του δικού του σπιτικού, αλλά περισσότερο απ' όλα δεν ήθελε να ταλαιπωρηθεί νυχτιάτικα και με τέτοιο καιρό ένας άνθρωπος εξαιτίας του.

«Μα...» πήγε να προβάλει πάλι τις αντιρρήσεις του, αλλά τον πρόλαβε η γριά κυρία Καραδήμου.

«Άκου να σου πω, νεαρέ», άρχισε να λέει αυστηρά και χτυπώντας απειλητικά το μπαστούνι της στο πάτωμα, «έξω πέφτουνε αστροπελέκια χωρίς σταματημό, στον κάμπο τούτη την ώρα υπάρχουν λύκοι, αλλά μπορεί και ληστές ακόμη να βρεθούν στον δρόμο σου. Θα μείνεις εδώ! Δε θέλω ν' ακούσω κουβέντα!»

Ήταν ξεκάθαρη. Τα λόγια της, το ηχόχρωμα της φωνής της και κυρίως τα αγριεμένα μάτια της είχαν πάνω του μια επίδραση σχεδόν μαγνητική. Τον έπεισε.

«Εντάξει, κυρία Καραδήμου. Θα μείνω».

«Κυρία Καραδήμου...» είπε εκείνη κοροϊδευτικά. «Γιαγιά έχεις, νεαρέ;»

«Όχι πια...»

«Να με λες γιαγιά τότε. Αυτό μ' αρέσει». Έπειτα τους γύρισε την πλάτη και κίνησε κατά την πόρτα σιγομουρμουρίζοντας «Άκου κυρία Καραδήμου...» Ο γιος της την παρακολουθούσε χαμογελαστός, κι όταν εκείνη πέρασε στο διπλανό δωμάτιο, στράφηκε στον Χάρη.

«Δεν επιτρέπει σε κανέναν να της εναντιωθεί. Γίνεται ιδιαίτερα αυστηρή σ' όποιον συμπαθεί. Η μεγάλη της αδυναμία είναι ο Μάνος, αλλά και σένα, γιατρέ, είναι φανερό ότι σε συμπάθησε, γι' αυτό σου μίλησε σε αυστηρό τόνο. Ας περάσουμε δίπλα κι εμείς».

Μέχρι τότε ο Χάρης πίστευε ότι ο χώρος που τον είχε υποδεχτεί ο Καραδήμος ήταν το σαλόνι, ωστόσο κατάλαβε ότι είχε κάνει λάθος όταν τον είδε να προχωρεί και να φτάνει σε μια πόρτα απέναντι σ' εκείνη που έμπαζε στο δωμάτιο όπου βρισκόταν ο γιος του, να την ανοίγει, να σταματάει πριν τη διαβεί και να τον καλεί να περάσει πρώτος.

«Έλα, γιατρέ, πέρασε μέσα. Καλώς όρισες στο σπίτι μας», είπε, σαν να τον υποδεχόταν εκείνη μόλις τη στιγμή.

Πέρασαν σ' ένα μεγάλο σαλόνι με βαθιές βελούδινες πολυθρόνες, βαριές κουρτίνες στα παράθυρα και πανάκριβα έπιπλα. Η θερμοκρασία είχε πέσει απότομα από το απόγευμα και περισσότερο με το ξέσπασμα της καταιγίδας, και το μεγάλο τζάκι ήταν αναμμένο. Τα κούτσουρα καίγονταν σπιθοβολώντας. Η γριά κυρία Καραδήμου είχε καθίσει ήδη σε μια πολυθρόνα κοντά στο τζάκι, κοιτάζοντας τις φλόγες που θέριευαν.

Μέχρι εκείνη τη στιγμή, ο Χάρης δεν είχε αναρωτηθεί πού βρισκόταν η σύζυγος του Καραδήμου, ούτε γιατί δεν είχε εμφανιστεί καθόλου όσην ώρα μιλούσαν με τον γιο της, και κυρίως γιατί δεν ήταν στο πλευρό του τη στιγμή που εκείνος προσπαθούσε να βάλει τον βγαλμένο ώμο στη θέση του. Όλα αυτά τα ερωτήματα γεννήθηκαν μονομιás στο μυαλό του μόλις μπήκε στο σαλόνι και είδε μια γυναίκα να τακτοποιεί κάτι πάνω στο μεγάλο τραπέζι, με την πλάτη γυρισμένη προς το μέρος τους. Ακούγοντάς τους να μπαίνουν, εκείνη γύρισε και ο Χάρης σκέφτηκε βλέποντάς τη ότι θα ήταν η κυρία Καραδήμου.

Ήταν μια γυναίκα κανονικού αναστήματος, με συμπαθητικό πρόσωπο, αλλά δε θα την έλεγες όμορφη. Είχε τραβηγμένα σε κότσο τα μαύρα της μαλλιά και τα μάτια της πήγαν και ήρθαν γρήγορα από τον επισκέπτη στον άντρα της. Έκανε δυο βήματα προς το μέρος τους και σταμάτησε, σαν να δίσταζε να πλησιάσει.

Άξαφνα, ο Χάρης αισθάνθηκε αμήχανος.

Η γυναίκα μάλλον γνώριζε ποιος ήταν –και ασφαλώς θα το ήξερε, όπως θα ήξερε ήδη από την πεθερά της ότι ο «γιατρός» είχε βάλει στη θέση του τον ώμο του γιου της– αλλά έμενε ακίνητη και σιωπηλή, με μια ερωτηματική έκφραση στο πρόσωπό της, σαν να φοβόταν να κάνει ένα βήμα παραπάνω ή να μιλήσει. Τα μάτια της είχαν στυλωθεί στο πρόσωπο του Καραδήμου, παραμένοντας ακίνητα.

Η φωνή του τσιφλικά τον διέκοψε από τις σκέψεις του.

«Γιατρέ, η γυναίκα μου. Μάρθα, ο γιατρός».

Τόνισε τη λέξη «γιατρός» χωρίς να πει, όπως θα όφειλε, το επώνυμό του προτάσσοντας τη λέξη κύριος, και μέσα σε μια στιγμή ο Χάρης σκέφτηκε ότι ο οικοδεσπότης ήθελε να τον «κρατήσει» στη θέση του. Να του δείξει ότι, παρόλο που είχε σπουδάσει τρία χρόνια στην Ιατρική, παρόλο που ήξερε να

φερθεί όμορφα και μιλούσε ακόμα πιο όμορφα και –κυρίως– παρόλο που είχε αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το τραύμα του γιου του, για κείνον δεν ήταν παρά ο γιος ενός φτωχού αγρότη, που η δική του υποχρέωση απέναντί του για ό,τι είχε προσφέρει στον μοναχογιό του του επέτρεψε να περάσει τη νύχτα του στο κονάκι, ενώ, κάτω από κανονικές συνθήκες, δε θα ήταν ποτέ άξιος να διαβεί ούτε την πόρτα του. Η υπεροψία αυτού του ανθρώπου φάνηκε στον Χάρη τόσο υπερβολική που καταντούσε κωμική. Αυτή η τελευταία σκέψη τού έφτιαξε αμέσως τη διάθεση και, κάνοντας μερικά βήματα, πλησίασε την κυρία Καραδήμου.

«Μεγάλη μου τιμή που σας γνωρίζω, κυρία Καραδήμου», είπε, δίνοντάς της το χέρι. «Σας ευχαριστώ για τη φιλοξενία και ζητώ συγγνώμη για την αναστάτωση. Εξέφρασα την επιθυμία να γυρίσω στο σπίτι μου, αλλά ο σύζυγός σας επέμενε να μείνω. Βλέπετε, ο καιρός είναι άσχημος».

Το χέρι της ήταν παχουλό, κρύο και το αισθάνθηκε άψυχο στην παλάμη του. Ούτε όταν το φίλησε το ένιωσε να αποπτά κάποια ζωή.

«Μα τι λέτε, γιατί... καμία αναστάτωση... Εσείς κάνατε τόσα για μας, για τον Μάνο μας... Καμία αναστάτωση λοιπόν... Χαρά μας είναι... Μόνο, σας παρακαλώ, τώρα που δεν είναι ο Μάνος εδώ, να τον φοβερίσετε λίγο. Να του πείτε ότι θα πρέπει να περάσει καιρός για να ξανανέβει στο άλογό του και κυρίως να προσέχει και να μην κάνει αποκοτιές...»

«Αργά... πολύ αργά είναι τώρα. Πάει καιρός από τότε που θα 'πρεπε να του είχατε σφίξει τα λουριά. Και οι δυο». Η αυστηρή φωνή της γριάς κυρίας Καραδήμου έκοψε με το μαχαίρι τα λόγια της νύφης της.

«Θα μου επιτρέψετε να διαφωνήσω, κυρία Καραδήμου...» άρχισε να λέει ο Χάρης κοιτάζοντάς την, ωστόσο η τρομερή γριά δεν τον άφησε να συνεχίσει.

«Γιαγιά! Σου είπα να με λες γιαγιά!» είπε κοιτάζοντάς τον αυστηρά.

«Να σας λέω, λοιπόν, γιαγιά. Μεγάλη μου τιμή. Έλεγα λοιπόν ότι ποτέ δεν είναι αργά. Ο εγγονός σας μου φάνηκε λογικό παιδί και πιστεύω ότι αυτό που έπαθε θα τον συνετίσει. Φυσικά και θα του μιλήσω πριν φύγω, τονίζοντάς του κάποια πράγματα. Έχω την αίσθηση ότι με συμπάθησε και πιστεύω ότι θα βάλει καλά στο μυαλό του αυτά που θα του πω».

«Τότε να έρχεσαι να μας βλέπεις συχνά», είπε η γριά αψιδιάζοντάς τον.

Μία εύθυμη γυναικεία φωνή με έντονη μουσικότητα στον τόνο της, που ακούστηκε ξαφνικά πίσω του, διέκοψε τη συζήτησή του με τη γριά κυρία Καραδήμου.

«Κωνσταντίνε, πού μας έκρυβες τόσον καιρό αυτό τον γοητευτικό νεαρό κύριο;»

Ο Χάρης γύρισε ξαφνιασμένος προς τα εκεί απ' όπου είχε έρθει η φωνή, ωστόσο, καθώς έστρεφε το κεφάλι, πρόφτασε να δει τον Κωνσταντίνο Καραδήμο που γυρνούσε προς την ίδια κατεύθυνση φανερά δυσανεσθιμένος. Την άλλη στιγμή σάσισε με αυτό που αντίκρισε.

Στην κορυφή της σκάλας που οδηγούσε πάνω στεκόταν μια νέα γυναίκα, ακουμπώντας στο κάγκελο με το δεξί χέρι. Ήταν γερμένη ελαφρώς μπροστά και η κατατομή της πνιγόταν στο φως που έφτανε ως εκεί από το σαλόνι. Ένα αχνό κυματιστό φωτοστέφανο πάνω απ' τον σκούρο όγκο των μαλλιών της έδειχνε πως ήταν ξανθιά.

Φορούσε ένα ανοιχτόχρωμο φόρεμα, απ' αυτά που λες και φωτίζουν τις γυναίκες όσο υπάρχει ακόμα ήλιος. Το ξεθωριασμένο φως που έφτανε ως εκεί από το σαλόνι τη σκέπαζε με μια λάμψη σχεδόν σβησμένη. Η παρουσία της είχε το χρώμα του απέραντου σούρουπου, το χρώμα του καιρού, όπως στα παραμύθια.

Για αρκετές στιγμές, η γυναίκα παρέμεινε ακίνητη στην ίδια θέση. Έπειτα άρχισε να κατεβαίνει με αργές, λικνιστικές κινήσεις, που θύμισαν στον Χάρη κινήσεις αιλουροειδούς έτοιμου να επιτεθεί.

Επιτέλους έφτασε κοντά τους.

«Σε ξαναρωτάω, Κωνσταντίνε. Πού μας έκρυβες τόσο καιρό αυτό τον γοητευτικό νεαρό κύριο; Έχουμε ελάχιστες ευκαιρίες να συναντούμε έναν άνθρωπο του καλού κόσμου εδώ στο τσιφλίκι σου».

Είχε σταθεί μπροστά στον Χάρη, κοιτάζοντάς τον κατάματα. Εκείνος είχε απομείνει άναυδος τόσο από την εμφάνιση όσο και από τον τρόπο της.

Ήταν αναμφίβολα όμορφη. Προκλητικά όμορφη. Ξανθά μαλλιά, περιποιημένα φρύδια κι όμορφα αμυγδαλωτά μάτια στο χρώμα του μελιού. Πρόσωπο οβάλ, χείλη σαρκώδη, φιλήδονα. Λαιμός ψηλός και λεπτός, σαν ερωδιού. Ψηλή, με λεπτή μέση και προκλητικά έντονες τις καμπύλες του στήθους και των γοφών. Αλλά και πολύ σίγουρη για τον εαυτό της.

«Κωνσταντίνε! Δε θα με συστήσεις στον κύριο;»

Τα μάτια της είχαν μετακινηθεί από το πρόσωπο του Χάρη και κοίταζαν επιτιμητικά τον Καραδήμο, ενώ τα χείλη της χαμογελούσαν ειρωνικά.

«Με συγχωρείς», είπε εκείνος κι έκανε τις συστάσεις. «Η κυρία Άννα Μπεςόν, πρώτη ξαδέρφη της γυναίκας μου. Ο κύριος Καμαριανός είναι ο γιατρός που έβαλε στη θέση του τον ώμο του Μάνου».

Αυτή τη φορά ο Καραδήμος έδειξε τους καλούς του τρόπους, συστήνοντας τον Χάρη με το επώνυμό του, προτάσσοντας τη λέξη «κύριος», κάτι που δεν πέρασε απαρατήρητο από τον νεαρό πρώην φοιτητή.

«Χαίρω πολύ, κύριε Καμαριανέ», είπε η γοητευτική γυναίκα, τείνοντάς του πρώτη το χέρι.

«Κι εγώ, κυρία Μπεσόν». Με μια άψογη κίνηση φίλησε το χέρι που του έτεινε. Ήταν ζεστό κι εντυπωσιάστηκε από τη δύναμη με την οποία έσφιξε το δικό του.

Εξακολουθούσαν να παραμένουν όρθιοι.

«Ωστε τελικά ο Μάνος είχε βγάλει τον ώμο του;» ρώτησε η γυναίκα με το ξενικό επώνυμο απευθυνόμενη στον Καραδήμο.

«Ναι. Και ευτυχώς που ο γιατρός τον έβαλε εύκολα στη θέση του».

«Ευτυχώς!» είπε εκείνη μ' ένα διαφορούμενο χαμόγελο και πρόσθεσε: «Δεν καθόμαστε;»

Είχε μιλήσει με τον τρόπο της καλομαθημένης γυναίκας, που είναι συνηθισμένη να υποτάσσονται οι άλλοι στις επιθυμίες της, κι ωστόσο ο Χάρης είχε την αόριστη αίσθηση ότι κάτω από τον χαδιάρικό τόνο της φωνής της υπήρχε κάτι σαν προσταγή προς τον Καραδήμο, ο οποίος εξακολουθούσε να κρατάει όρθιο τον επισκέπτη του.

«Ναι, βέβαια!» υποτάχτηκε ο Καραδήμος στην επιθυμία της και στράφηκε στον Χάρη. «Κάθισε, γιατρέ».

Η ωραία γυναίκα περιμένε να καθίσει ο Χάρης και πήρε θέση απέναντί του. Ο Καραδήμος διάλεξε μια πολυθρόνα κοντά τους, ανεξήγητα βλοσυρός κι επιφυλακτικός.

Τι συμβαίνει μ' αυτόν; Γιατί συννέφιασε με το που εμφανίστηκε η ξαδέρφη της γυναίκας του; αναρωτήθηκε ο Χάρης και για μια στιγμή μετάνιωσε που είχε δεχτεί την πρότασή του να περάσει τη νύχτα του στο κονάκι. Η γυναίκα του Καραδήμου διέκοψε τους λογισμούς του.

«Εμένα με συγχωρείτε. Πρέπει να φροντίσω να ετοιμάσουν το δείπνο», είπε και βγήκε από το σαλόνι.

«Ωστε λοιπόν είστε γιατρός. Τόσο νέος!»

«Όχι, κυρία μου, δεν είμαι γιατρός. Δεν τέλειωσα το πανεπιστήμιο. Και δεν είμαι τόσο νέος, όπως είπατε. Αν είχα τε-

λειώσει την Ιατρική, θέλω να πω αν συνέχιζα τις σπουδές μου, θα τέλειωνα πριν από δύο χρόνια. Στα είκοσι τέσσερά μου».

«Δηλαδή τώρα είστε στα είκοσι έξι;»

«Ναι, τόσο. Ακριβώς είκοσι έξι χρόνων».

«Και δεν τελειώσατε την Ιατρική; Τις σπουδές σας;»

«Όχι, κυρία μου. Δεν τις τέλειωσα».

Είχε απαλλαγεί από κάθε σάστισμα κι από την αρχική αμηχανία του, καθώς η παραμονή του τρία χρόνια στην πρωτεύουσα και στο πανεπιστήμιο του είχε προσδώσει έναν αέρα σχεδόν κοσμοπολίτικο, ήξερε πώς να φερθεί σε μια ωραία γυναίκα κι επιπλέον είχε περίφημη, βαθιά φωνή κι ένα αντί ευαίσθητο κι έτοιμο να αρπάξει τις διακυμάνσεις στον τόνο της φωνής του συνομιλητή του. Και το ηχόχρωμα της φωνής τούτης της ωραίας γυναίκας προξενούσε μια ευχάριστη ταραχή. Εκείνη τώρα έδειχνε έκπληκτη, χωρίς ίχνος προσποίησης.

«Τότε γιατί σας αποκαλούν γιατρό;»

Ο Χάρης ανασήκωσε στιγμιαία τους ώμους χαμογελώντας.

«Προφανώς επειδή σπούδασα επί τρία χρόνια την ιατρική επιστήμη και έμαθα κάποια πράγματα. Μπορώ να προσφέρω κάποια βοήθεια σ' όποιον τη χρειάζεται, αλλά μέχρις εκεί. Δεν είμαι γιατρός, δε θέλω να με λένε έτσι, αλλά δε φταίω που επιμένουν να με αποκαλούν και, κυρίως, να με θεωρούν γιατρό».

«Ωστόσο βάλατε τον ώμο του Μάνου στη θέση του».

«Σας είπα ότι έμαθα κάποια πράγματα αλλά, επαναλαμβάνω, μέχρις εκεί. Όταν δεν μπορώ να κάνω κάτι, το λέω αμέσως και συστήνω στον ενδιαφερόμενο να πάει σε γιατρό στη Λάρισα».

Η γριά κυρία Καραδήμου είχε φύγει από το σαλόνι, χτυπώντας δυνατά το μπαστούνι της στο πάτωμα.

«Πέστε μου», συνέχισε ανυπόμονα η ωραία γυναίκα.

«Μας έχει φάει εδώ η μοναξιά κι ανυπομονούμε να μιλή-

σουμε μ' έναν άνθρωπο του κόσμου. Πέστε μου λοιπόν, γιατί διακόψατε τις σπουδές σας;»

«Τις διέκοψα πριν από πέντε χρόνια, τελειώνοντας το τρίτο έτος. Ήταν η χρονιά που ξέσπασε η Κρητική Επανάσταση. Το 1896. Τότε λοιπόν αποφάσισα να καταταγώ στον στρατό, μαζί με πολλούς άλλους ενθουσιώδεις νέους, και να πάω να πολεμήσω στην Κρήτη».

Τα μάτια της Άννας Μπεσόν άνοιξαν διάπλατα από έκπληξη.

«Και πήγατε; Και πολεμήσατε;»

«Ναι».

«Ωωω!» Ήταν επιφώνημα θαυμασμού αυτό που ξέφυγε αθέλητα από τα χείλη της. «Πρέπει να είστε πολύ γενναίος!»

«Όχι, κυρία μου. Δεν είμαι πολύ γενναίος. Τουλάχιστον δεν είμαι περισσότερο γενναίος από τους άλλους νέους που ήταν μαζί μου». Έμεινε σιωπηλός για μια δυο στιγμές κι η ωραία γυναίκα παρατήρησε μια ξαφνική αλλαγή στα χαρακτηριστικά του προσώπου του. «Ένας από εμάς όμως ήταν αληθινά γενναίος... πιο πολύ απ' όλους. Ήταν φοιτητής κι εκείνος στη Νομική, στην Αθήνα, αλλά παράτησε τις σπουδές του, κατατάχθηκε, πήγαμε μαζί στην Κρήτη. Σε μια μάχη τραυματίστηκε στο στήθος, κόντεψε να πεθάνει αλλά έζησε. Ήταν και είναι φίλος μου. Ο καλύτερος φίλος που είχα ποτέ».

Δεν περίμενε ότι εκείνη θα ρωτούσε τ' όνομά του. Κι όμως το έκανε.

«Πώς τον λένε εκείνο τον γενναίο φίλο σας; Τον πιο γενναίο απ' όλους, όπως είπατε;»

«Μαρίνο...»

«Μαρίνο τι; Δεν έχει επώνυμο;»

«Φυσικά και έχει. Αντύπας. Μαρίνος Αντύπας είναι το ονοματεπώνυμό του».

Μια σκιά αναδύθηκε από το βάθος των ματιών του Κα-

ραδήμου στο άκουσμα του ονόματος του νεαρού φοιτητή της Νομικής. Μια σκιά που, σαν μαύρο σύννεφο, σκέπασε το πρόσωπό του. Αλλά ούτε ο Χάρης ούτε η ωραία γυναίκα το αντιλήφθηκαν.

Εκείνη δεν έπαιρνε ούτε στιγμή τα μάτια από πάνω του και δεν έδινε την παραμικρή σημασία στον Καραδήμο, σαν να μην υπήρχε. Αλλά και ο Χάρης είχε φτάσει να αγνοεί την παρουσία του οικοδεσπότη του, συνεπαρμένος από την ακατανίκητη έλξη που ασκούσε τούτη η μυστηριώδης γυναίκα. Οι ματιές της έμοιαζαν με στιγμές που έφευγαν και έρχονταν ξανά. Μια πνοή από το άρωμά της, μια ευωδία από τριαντάφυλλα και γιασεμί, τον τύλιγε. Κάποια στιγμή αναρωτήθηκε τι περισσότερο θα μπορούσαν να έχουν οι μάγισσες των παραμυθιών από τούτη τη γυναίκα.

«Ωστε λοιπόν διακόψατε τις σπουδές σας για να πάτε στην Κρήτη να πολεμήσετε; Αυτό σας τιμάει. Αλλά κάποια στιγμή ο πόλεμος τελείωσε, εσείς όμως δε γυρίσατε στο πανεπιστήμιο. Άρα υπήρχε κάποιος βαθύτερος λόγος που σας έκανε να αφήσετε την Ιατρική και όχι μόνο η επιθυμία σας να πάτε στον πόλεμο».

Τα όμορφα μάτια της τον διαπερνούσαν κι ο Χάρης κατάλαβε ότι ήξεραν να βλέπουν βαθύτερα από την επιφάνεια. Για μια στιγμή σκέφτηκε ότι τούτη η γυναίκα ήταν επικίνδυνη, αλλά αμέσως απόδιωξε τη σκέψη του.

«Σ' αυτό έχετε απόλυτο δίκιο», παραδέχτηκε. Και μιλώντας ήρεμα, με σταθερή φωνή και άρθρωση, φανέρωσε τις μύχιες σκέψεις του για τη μεγάλη του αγάπη, τη γλυπτική, η οποία έγινε αιτία να μην ολοκληρώσει τις σπουδές του. «Έτσι είμαι φτιαγμένος από φυσικού μου. Όταν αγαπάω κάτι, αφιερώνομαι σ' αυτό μ' όλη τη δύναμη της ψυχής μου, αλλά δεν μπορώ να δοθώ και σε κάτι άλλο ταυτόχρονα. Δεν ξέρω αν αυτό είναι καλό ή κακό. Ξέρω ότι έτσι είμαι φτιαγμένος και

ότι δε γίνεται να αλλάξω». Έμεινε για λίγο σιωπηλός, ενώ μια βαθιά κάθετη ρυτίδα εμφανιζόταν ανάμεσα στα φρύδια του, σαν να σκεφτόταν. «Μάλλον δε θέλω καθόλου να αλλάξω», πρόσθεσε και η βαθιά ρυτίδα εξαφανίστηκε μόλις ξεστόμισε τα τελευταία λόγια.

«Ωστε εκείνος ο γλύπτης σάς είπε ότι, αν γινόσασταν χειρουργός κι αν τα χέρια σας χειριζόνταν το νυστέρι με την ίδια επιδεξιότητα που χειριζόνταν τη σμίλη, θα σώζατε πολλές ζωές», είπε η ωραία γυναίκα, ενώ μια έκφραση μυστηριώδους αναδυνόταν από το βάθος των μελένιων ματιών της.

«Ε, ναι... Αλλά δε θα μπορούσα να γίνω κάτι που δε με ενδιέφερε...»

Ένας από τους ανθρώπους του Καραδήμου μπήκε στο σαλόνι, πλησίασε το αφεντικό του και με δουλικό τρόπο τού είπε κάτι τόσο σιγανά που δεν ακούστηκε. Ο Καραδήμος σηκώθηκε αμέσως και βγήκε μαζί του έξω, αφήνοντάς τους μόνους.

«Έχετε προσπαθήσει ποτέ να φτιάξετε ένα γλυπτό, οτιδήποτε, μόνος; Από τότε που γυρίσατε από τον πόλεμο;»

Η ερώτησή της αιφνιδίασε τον Χάρη, αλλά μόνο για μια στιγμή.

«Όχι. Έχω φέρει ωστόσο μαζί μου ένα κομμάτι μάρμαρο, κάτι σαν μαρμάρινη στήλη ύψους ενός μέτρου. Το έφερα επιστρέφοντας με πλοίο στον Βόλο και στη συνέχεια με το τρένο στη Λάρισα. Από τη Λάρισα ως το σπίτι μου, το κουβάλησε μια βοϊδάμαξα και τώρα παραμένει στο υπόγειο, δίπλα στο βαρέλι με το κρασί».

«Τι θα μπορούσατε να σμιλέψετε μ' αυτό;»

«Αυτό που με γοητεύει περισσότερο. Μια προτομή».

«Μιας γυναίκας ίσως...»

«Ναι, γιατί όχι. Αν φυσικά βρισκόταν το κατάλληλο μοντέλο...»

«Τη δική μου προτομή, ας πούμε».

Τα μάτια της γελούσαν παιχνιδιάρικα, τα μισάνοιχτα χείλη της ήταν υγρά.

«Όχι», απάντησε ο Χάρης και την είδε να ξαφνιάζεται.

«Όχι; Μπορώ ν' ακούσω γιατί;»

«Επειδή είστε πολύ όμορφη και δε θέλω να κακοπάθετε».

Εκείνη γέλασε ευχαριστημένη.

«Είμαι βέβαιη ότι δε θα κακοπάθω, αλλά...» είπε και σταμάτησε. Τον κοίταζε σταθερά στα μάτια, χωρίς να χαμογελάει πια.

«Αλλά;»

«Εγώ, αν με χρησιμοποιούσατε ως μοντέλο, θα ήθελα να κάνετε την προτομή μου από τη μέση και πάνω κι όχι μόνο το πρόσωπο».

«Όχι», είπε πάλι ο Χάρης.

«Γιατί όχι;»

«Επειδή δε γίνεται. Σε μια τέτοια περίπτωση θα έπρεπε να ποζάρετε γυμνή από τη μέση και πάνω».

«Και τι μ' αυτό; Φοβάστε μήπως σας απογοητεύσει το κορμί μου;» τον ρώτησε ξεδιάντροπα, αιφνιδιάζοντάς τον.

Ο Καραδήμος, που μπήκε στο σαλόνι, τον έβγαλε από τη δύσκολη θέση.

«Τι λέγατε εσείς οι δύο;» ρώτησε πριν ακόμη καθίσει και τα μάτια του πήγαν και ήρθαν γρήγορα από τον ένα στην άλλη. Η ξαδέρφη του ωστόσο είχε έτοιμη την απάντηση. Τόσο έτοιμη που ο Χάρης ξαφνιάστηκε αλλά και εντυπωσιάστηκε με την ετοιμότητά της.

«Ο γιατρός, Κωνσταντίνε, με ρώτησε πώς γίνεται να είσαι γαλλικό το επώνυμό μου. Του εξήγησα λοιπόν όσο έλειπες ότι...»

Η Μάρθα, η γυναίκα του Καραδήμου, και η Άννα ήταν πρώτες ξαδέρφες από τις μανάδες τους. Η μάνα της Άννας

είχε παντρευτεί και ζούσε στη Λάρισα, όπου πριν από δεκαπέντε χρόνια ένας Γάλλος περιηγητής –ο οποίος είχε ταξιδέψει από τη χώρα του για να διασχίσει την περίφημη Κοιλιά των Τεμπών– γνώρισε την εικοσάχρονη τότε Άννα και την ερωτεύτηκε κεραυνοβόλα και παράφορα. Χωρίς χρονοτριβή, τη ζήτησε σε γάμο, εκείνη αποδέχτηκε την πρόταση, μόνο και μόνο για να ζήσει στο Παρίσι, και δεν την προβληματίσε ούτε στιγμή το γεγονός ότι ο Γάλλος την περνούσε κατά είκοσι έξι ολόκληρα χρόνια. Πριν από επτά χρόνια, κατά τη διάρκεια μίας από τις επισκέψεις τους στη Λάρισα, ο άντρας της αρρώστησε από ελονοσία και έφτασε στα πρόθυρα του θανάτου. Τελικά σώθηκε, αλλά από τότε δεν ξαναπάτησε το πόδι του στη Λάρισα. Η γυναίκα του, όσες φορές ταξίδευε για να δει τους δικούς της, ερχόταν μόνη. Το ίδιο είχε γίνει και τούτη τη φορά.

«Η ελονοσία αποτελεί μεγάλη πληγή για τον κάμπο ακόμα και τώρα», παραδέχτηκε ο Καραδήμος.

«Δεν μπορείτε να κάνετε τίποτα γι' αυτή; Ούτε μία από τις πληγές του Φαραώ να ήταν δε θα θέριζε τόσο κόσμο», είπε η Άννα κοιτάζοντας τον Χάρη.

«Ποιοι;»

«Εσείς οι γιατροί».

«Κυρία μου, σας είπα ότι δεν είμαι γιατρός. Συνεπώς, δεν μπορώ να απαντήσω στην ερώτησή σας», είπε ο Χάρης κοιτάζοντάς τη θαρρετά.

Το πρόσωπό της ήταν ξαναμμένο κι η έκφρασή της ανεξιχνίαστη. Λάμψεις που του φάνηκαν μυστηριώδεις ξεπηδούσαν και πάλι από τα μάτια της και σ' αυτό το βλέμμα της ο Χάρης νόμισε για μια στιγμή ότι είδε κάτι πιο δυνατό, πιο άγρυπνο, που την έκανε να μισανοίξει τα χείλη της μ' έναν φιλήδονο τρόπο. Για δεύτερη φορά μέσα σε σχετικά λίγη ώρα, σκέφτηκε ότι τούτη η γυναίκα μπορούσε να είναι επικίνδυνη.

Το έβλεπε καθαρά ότι από την πρώτη στιγμή έπαιξε μαζί του, αλλά τι είδους παιχνίδι ήταν αυτό; Και, σε τελική ανάλυση, τι είδους γυναίκα ήταν τούτη η τριανταπεντάχρονη καλλονή; Ήταν απλώς μια γυναίκα φιλάρεσκη, που της άρεσε να προκαλεί τον θαυμασμό και τον πόθο ενός νέου άντρα; Ήταν μια γυναίκα επιπόλαιη, που δεν πολυλογάριαζε τους τύπους και τους ηθικούς φραγμούς; Ή μήπως ήταν μια γυναίκα που ήξερε τι ήθελε και δε δίσταζε να το κυνηγήσει; Για ένα πράγμα ωστόσο ήταν βέβαιος: Κάτω από τον όποιο τρόπο της, υπήρχε κρυμμένη αποφασιστικότητα και δύναμη. Κι είχε την ικανότητα να αλλάζει την κουβέντα απότομα αλλά μ' έναν τρόπο που το έκανε να φαίνεται απόλυτα φυσιολογικό.

«Λοιπόν, πέστε μου γιατρέ, έχετε έρθει ποτέ στο Παρίσι;»

Ήταν τόσο ξαφνικό που του ήρθε να γελάσει.

«Στο Παρίσι; Όχι, κυρία μου. Δεν είχα ποτέ ούτε την ευκαιρία ούτε την τύχη να έρθω στην Πόλη του Φωτός».

«Αν σπουδάζατε στο Παρίσι –έσω κι αυτά τα τρία χρόνια που αφιερώσατε στις σπουδές σας–, θα μένατε στην αριστερή όχθη, όπως όλοι οι φοιτητές».

«Σε ποια αριστερή όχθη;»

«Του Σηκουάνα. Εμείς μένουμε στη δεξιά».

Δεν ήξερε ούτε τον ενδιέφερε ποιοι έμεναν στη δεξιά και ποιοι στην αριστερή όχθη ενός ποταμού που δεν υπήρχε περίπτωση να δει ποτέ από κοντά κι ωστόσο το ξιπασμένο ύφος της γυναίκας τον έκανε να υποψιαστεί ότι το να μένει κάποιος στη δεξιά όχθη ήταν πολύ σημαντικό.

Η γυναίκα του Καραδήμου, που μπήκε στο σαλόνι ειδοποιώντας ότι το δείπνο ήταν έτοιμο, διέκοψε την κουβέντα τους. Σηκώθηκαν και πέρασαν στην τραπεζαρία, αλλά, την ώρα που μετακινούνταν από τον ένα χώρο στον άλλο, ο Χάρης έκανε μια σκέψη που ακόμα και στον ίδιο φάνηκε παράταιρη: Τέσσερα χρόνια πριν, στον πόλεμο του '97, οι Τούρ-

κοι πέρασαν σαν λίβας από τον θεσσαλικό κάμπο κι ωστόσο το κονάκι του Καραδήμου δεν υπέστη την παραμικρή ζημιά. Ήταν η πολλοστή φορά που σκέφτηκε ότι ίσως να ήταν υπερβολικά λίγα αυτά που λέγονταν για τον μεγαλοτσιφλικά ο οποίος τον φιλοξενούσε τούτη τη νύχτα.

Στο τραπέζι ο Καραδήμος κάθισε ανάμεσα στον γιο και στη γυναίκα του και ο Χάρης ανάμεσα στην Άννα και στη γριά κυρία Καραδήμου. Πριν περάσει πολλή ώρα, ο Χάρης μπόρεσε να ξεχωρίσει χίλια μικρά σημάδια της λατρείας που, κάτω από τον αυστηρό τρόπο του, ο Καραδήμος έτρεφε για τον μοναχογιό του. Μιας λατρείας που δεν ήθελε να τη δείχνει αλλά και που δεν κρυβόταν. Φαινόταν στο φευγαλέο, γεμάτο καμάρι βλέμμα που συχνά πυκνά έριχνε πάνω του, στην τρυφερότητα στα μάτια του καθώς τον καμάρωνε, αλλά και στην ανησυχία που πλανιόταν στο βλέμμα του κάθε φορά που κοίταζε τον μπανταρισμένο αριστερό ώμο του. Ναι, ο Καραδήμος αγαπούσε τον Μάνο του μ' όλο το πάθος του πατέρα που έχει έναν μοναχογιό.

Αιφνιδιάστηκε και παρ' ολίγον να πέσει το πιρούνι από το χέρι του όταν αισθάνθηκε το δεξί πόδι της Άννας να ακουμπά σ' όλο το μήκος του αριστερού του μηρού, κάτω από το τραπέζι. Στην αρχή νόμισε ότι έγινε τυχαία, αλλά μέσα σ' ένα δέκατο του δευτερολέπτου βεβαιώθηκε ότι ήταν σκόπιμο. Η ωραία γυναίκα ακουμπούσε με δύναμη το πόδι της πάνω του, πιέζοντας με τον δεξιό της μηρό τον αριστερό δικό του, παραμένοντας ατάραχη και συνεχίζοντας με απόλυτη φυσικότητα το φαγητό της. Μέχρι να βεβαιωθεί ότι κανείς από τους ομοτράπεζούς του δεν είχε αντιληφθεί την κίνησή της αυτή, ο Χάρης αισθανόταν σαν παιδί που το έπιασαν να κλέβει. Έπειτα χαλάρωσε, χωρίς να επιχειρήσει ξανά να απομακρύνει το πόδι του από το δικό της. Ωστόσο παρατήρησε ότι κι ο Καραδήμος, όση ώρα δειπνούσαν, εκτός από τον γιο του, δεν είχε

μάτια παρά μόνο για την όμορφη ξαδέρφη της γυναίκας του. Κάθε τόσο έριχνε επίμονες ματιές προς το μέρος της, αδιαφορώντας για τους άλλους, και στο βλέμμα του υπήρχε κάτι δυσδιάκριτο, που έκανε τον Χάρη να αναρωτιέται...

Άξαφνα, κατάλαβε. Και απόρησε που δεν το είχε αντιληφθεί νωρίτερα, παρόλο που ήταν ολοφάνερο. Ο Καραδήμος ποθούσε αφόρητα την ξαδέρφη της γυναίκας του. Ίσως μάλιστα και να ήταν ερωτευμένος μαζί της. Άραγε η γυναίκα του είχε έστω υποψιαστεί τι γινόταν κάτω από τα μάτια της; Αλλά σε μια τέτοια περίπτωση... Ο Χάρης άφησε τη σκέψη του μισή καθώς μια άλλη πήρε γρήγορα τη θέση της: Η Μάρθα φοβόταν τον άντρα της. Ήταν κάτι για το οποίο δε χωρούσε αμφιβολία. Το είχε αντιληφθεί από την πρώτη στιγμή που τη συνάντησε, αλλά δεν το συνειδητοποίησε αμέσως. *Τι γίνεται εδώ;* αναρωτήθηκε κι αισθάνθηκε συμπάθεια για τη γυναίκα του μεγαλοτσιφλικά.

Μετά το δείπνο, πέρασαν πάλι στο σαλόνι και, μέχρι την ώρα που πήγαν για ύπνο, ο Χάρης είχε καταλάβει ότι η εντύπωση που είχε σχηματίσει για τον Καραδήμο και την ωραία γυναίκα ήταν απολύτως δικαιολογημένη. *Δε θα ήθελα να ήμουν στη θέση του,* σκέφτηκε για τον μεγαλοτσιφλικά. Μια τόσο ωραία γυναίκα –και μάλιστα πρώτη ξαδέρφη της γυναίκας του– δεν επρόκειτο να δώσει την παραμικρή σημασία σ' έναν κτηνάνθρωπο σαν τον Καραδήμο.

Πλησίαζαν οι δύο όταν αποσύρθηκαν για ύπνο.

Η κρεβατοκάμαρα που του είχαν παραχωρήσει βρισκόταν στο επάνω πάτωμα και ο Χάρης εντυπωσιάστηκε από τη χλιδή που επικρατούσε στο δωμάτιο, όπως άλλωστε και παντού όπου είχε δει στο κονάκι! Ήταν φανερό ότι ο Καραδήμος τα είχε αφήσει όλα όπως τα βρήκε από τον Τούρκο προκάτοχό του.

Σε μια γωνιά υπήρχε ένα τζάκι από ακριβό μάρμαρο για

τις κρύες νύχτες του χειμώνα και, βλέποντας ότι είχαν φροντίσει να το ανάψουν, χάρηκε ιδιαίτερα. Η νύχτα ήταν κρύα έπειτα από την καταιγίδα που προηγήθηκε, η οποία άλλωστε δεν είχε πολλή ώρα που είχε κοπάσει.

Απέναντι από την πόρτα από την οποία είχε μπει, υπήρχε μία άλλη, με το κλειδί πάνω στην κλειδωνιά. Από καθαρή περιέργεια και μόνο την άνοιξε και, βλέποντας ότι έβγαζε σ' σ' ένα μπαλκόνι, την έκλεισε αμέσως.

Εκείνο που του έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση ήταν κά-τι μικρά τετράγωνα ανοίγματα σαν παραθυράκια που υπήρχαν στους δύο τοίχους οι οποίοι χώριζαν την κρεβατοκάμαρα από τα διπλανά δωμάτια. Τα ανοίγματα βρισκονταν στο ύψος ενός κανονικού ανθρώπου, ήταν τρία σε κάθε τοίχο και η κάθε πλευρά τους δε θα ήταν μεγαλύτερη από δέκα με δώδεκα πόντους. Καθένα από αυτά προστατευόταν από τζάμι. Στάθηκε εντελώς αδύνατον να φανταστεί σε τι χρησίμευαν και, από περιέργεια πάλι, κοίταξε μέσα από το πρώτο που πλησίασε στην τύχη. Είδε αμυδρά ότι ήταν μια κρεβατοκάμαρα, στην οποία όμως δεν υπήρχε ψυχή, και ντράπηκε στη σκέψη ότι θα μπορούσε να τον δει κάποιος να κρυφοκοιτάζει.

Είχε βγάλει τα ρούχα του κι ετοιμαζόταν να πέσει για ύπνο, όταν ένας ήχος από την κρεβατοκάμαρα απέναντι από εκείνη στην οποία είχε κοιτάξει μέσα από το άνοιγμα τον έκανε να μείνει ακίνητος. Ήταν σαν θρόισμα ή κάτι παρόμοιο, κι ακούστηκε ξεψυχισμένα αλλά καθαρά. Έστησε αυτί, πέρασαν λίγα δευτερόλεπτα και, τη στιγμή που είχε αρχίσει να σκέφτεται ότι είχε κάνει λάθος, ο ήχος ξανακούστηκε με παράξενη ένταση στον μεγάλο χώρο. Την ίδια στιγμή αισθάνθηκε σαν να τον έσπρωχνε κάποια ακατανίκητη δύναμη προς ένα από τα ανοίγματα που υπήρχαν σ' εκείνο τον τοίχο και, χωρίς να το πολυσκεφτεί, πήγε και κόλλησε τη μύτη του στο τζάμι.

Τις ώρες που είχαν περάσει από τη στιγμή που την πρω-

τοείδε στην κορυφή της σκάλας, δεν του είχε περάσει από το μυαλό η σκέψη ότι οι κρεβατοκάμαρές τους θα χωριζόνταν από έναν τοίχο μόνο. Τώρα την έβλεπε καθαρά κι είχε την αίσθηση ότι μια πνοή από το άρωμά της διαπερνούσε το τζάμι και τον τοίχο κι έφτανε στα ρουθούνια του. Ήταν εκεί, πίσω από τον τοίχο, παραδομένη ανυπεράσπιστη στις ματιές του. Ήταν εκεί, με τα μελένια μάτια της, με τα ξανθά μαλλιά της και με τη λάμψη της ομορφιάς της, που τόσα μάτια θα τη χάιδεψαν από τότε που υπήρχε. Τα χείλη της σάλεψαν κάποια στιγμή, αλλά εκείνος δεν ήξερε αν σιγομιλούσε με τον εαυτό της ή αν σιγοτραγουδούσε.

Ήταν κοντά της, ήταν μαζί της. Αλλά την ίδια ώρα την ένιωθε τόσο απομακρυσμένη απ' αυτόν, σαν να τους χώριζαν κόσμοι και αιώνες. Την κοίταζε τρέμοντας στη θύμηση της επαφής του ποδιού της με το δικό του. Αισθανόταν ότι ήταν ένας άντρας σαν πολλούς άλλους, πάντα θλιβερά έτοιμος να θαμπωθεί από την πρώτη πολύ όμορφη γυναίκα που θα έβλεπε μπροστά του. Εκείνη, από την άλλη μεριά του τοίχου, ήταν η εικόνα της γυναίκας που κλείνει μέσα της το μόνο ζωντανό θαύμα πάνω στη γη.

Τώρα το στόμα της ήταν σκοτεινό, σαν να το κρατούσε μισάνοιχτο. Την παρατηρούσε να γλιστράει μέσα στην κρεβατοκάμαρά της σαν σύννεφο, με τις καμπύλες και τις λικνιστικές κινήσεις της, κι είχε την αίσθηση ότι άκουγε το βαθύ θρόισμα του φουστανιού της. Προσπάθησε να βρει το νόημα των κινήσεών της, αλλά του ξέφευγαν, όπως του ξέφευγαν και οι σκέψεις της. Ήταν τόσο κοντά του αλλά δεν ήξερε τι έκανε. *Οι άνθρωποι που βλέπουμε χωρίς να το μαντεύουν φαίνονται σαν να μην ξέρουν τι κάνουν*, σκέφτηκε την ώρα που το ξεθωριασμένο φως από το τζάκι που έκαιγε κοντά της τη σκέπαζε με μια λάμψη σχεδόν σβησμένη. Είδε το χέρι της που πήγαινε να ακουμπήσει στο κορσάκι της κι αυτή η κίνηση την

έκανε στα μάτια του σχεδόν θεϊκή. Το ψηλό, λυγρό κορμί της σάλευε σκοτεινό και τα χέρια της φάνταζαν χρυσορόδινα. Ο ίσκιος της σερνόταν στα πόδια της καθώς πηγαиноερχόταν μέσα στην κάμαρη, ορμούσε στον τοίχο και πετούσε στο φλογισμένο ταβάνι.

Οι φλόγες δυνάμωσαν ξαφνικά στο τζάκι κι εκείνος είδε την εικόνα της να φωτίζεται αργά αργά. Είδε τις αχνές ασπράδες των χειρών, του μετώπου και του λαιμού της, και το πρόσωπό της ξεπήδησε μπροστά του σαν νεράιδα. Ήταν πολιορκημένη από τη λάμψη της φλόγας, αλλά η ίδια πηγαиноερχόταν σαν σκεπασμένη από γκριζα πέπλα, αλαφροθροϊζοντας σαν αεράκι μπροστά στον ήλιο που βασίλευε. Του φάνηκε ότι ήταν αναποφάσιστη, αλλά σε σχέση με τι; Δε θα μπορούσε να μαντέψει καθώς την παρατηρούσε να τρίζεται χαδιάρικα στις ματιές του και παρέμενε ακίνητος, τραβηγμένος από τη σάρκα της.

Η λάμψη του τζακιού έσβηνε και σχεδόν δεν την έβλεπε πια όταν άρχισε να γδύνεται. Άξαφνα, είχε την αίσθηση ότι, παρά τον τοίχο που τους χώριζε, το κορμί του έγερνε προς το δικό της και, αφήνοντας τη θέση όπου στεκόταν τόσην ώρα, πήγε κι έπεσε βαρύν στο κρεβάτι του.

Το κρεβάτι ήταν μαλακό και άνετο, αλλά εκείνος πίστευε ότι θα αργούσε να κοιμηθεί, καθώς δε νύσταζε καθόλου, ωστόσο τα βλέφαρά του βάρυναν γρήγορα.

Δε θα μπορούσε να πει αν τον είχε πάρει ο ύπνος ή αν βρισκόταν σ' εκείνη την περίεργη κατάσταση ανάμεσα στον ύπνο και την εγρήγορση, όταν τα μάτια του άνοιξαν ξαφνικά και η νύστα κύλησε από πάνω του. Ωστόσο σίγουρα θα είχε περάσει ώρα, επειδή οι φλόγες στο τζάκι είχαν χαμηλώσει και επικρατούσε μισοσκοτάδο. Γύρισε από την άλλη μεριά, σίγουρος ότι δεν είχε συμβεί τίποτα, όταν ένα τρίζιμο από τη μεριά της πόρτας τον έκανε να μισοσηκωθεί πιστεύοντας ότι κάποιος προσπαθούσε να την ανοίξει, αλλά αμέσως κατάλα-

βε ότι είχε κάνει λάθος. Το τριξίμο δεν προερχόταν από το άνοιγμα αλλά από το κλείσιμο της πόρτας από εκείνον που είχε ήδη μπει μέσα. Ανακάθισε κι αναρωτήθηκε αν ήταν ξύπνιος ή αν κοιμόταν κι έβλεπε όνειρο. Η Άννα Μπεσόν βάδιζε αργά αργά προς το κρεβάτι του, μ' εκείνο το λίκνισμα των γοφών που είχε δει κι άλλες φορές τούτη τη νύχτα.

«Ευτυχώς που δεν είχες κλειδώσει την πόρτα σου. Εγώ πάντως την κλείδωσα μπαίνοντας», την άκουσε εμβρόντητος να λέει.

Ο Χάρης είχε μείνει ξέπνοος. Αρνούνταν να πιστέψει αυτό που έβλεπαν τα μάτια του κι άκουγαν τα αυτιά του...

Εκείνη αντιλήφθηκε την ταραχή του. Χαμογέλασε.

«Αλήθεια είναι, νεαρέ. Το είχα καταλάβει ότι με ποθούσες, όπως σε ποθούσα κι εγώ. Αλλά, επειδή κατάλαβα ότι δεν επρόκειτο να έρθεις στο δωμάτιό μου –σε περίμενα αρκετά πάντως–, ήρθα εγώ στο δικό σου. Δεν ήθελα να πάει χαμένη τούτη η νύχτα. Θέλω όμως να σε βλέπω», πρόσθεσε και σκύβοντας έριξε τρία τέσσερα κούτσουρα στο τζάκι. Έπειτα έλυσε τη ζώνη της, άφησε τη ρόμπα της να πέσει κάτω, στάθηκε πάνω του ολόγυμνη κι είδε ολοκάθαρα τη σύγχυσή του, καθώς τα μάτια του είχαν στυλωθεί ορθάνοιχτα στο υπέροχο κορμί της. Η έκφρασή του φούντωσε τον πόθο της κι έπεσε ανυπόμονα πάνω του, αγκαλιάζοντάς τον με χέρια και πόδια.

Δύο ώρες αργότερα, κούρνιαζε στην αγκαλιά του χαδιάρικα σαν γατούλα κι ο Χάρης ένιωθε μια γλυκιά κούραση στο κορμί του, την κούραση της ηδονής, αυτή την κούραση των μυώνων συγχρόνως και των νεύρων. Είχε κάνει κι άλλες φορές έρωτα, αλλά ποτέ έναν έρωτα τόσο ραφιναρισμένο! Είχε την αίσθηση ότι τούτη η καλλονή είχε κάψει ένα κομμάτι της σάρκας του μέσα στα χάρδια και στον άγριο πόθο της κι ότι με τη δύναμη των φιλιών της του είχε μεταδώσει κάτι το αιθέριο και το φτερωτό, που του ήταν άγνωστο μέχρι τότε.

Ήταν για κείνον μια αίσθηση πρωτόγνωρη, που δεν την είχε δοκιμάσει ποτέ ως τότε και που τον είχε φέρει μετά την κορύφωση σε μια κατάσταση σαρκικής υπνηλίας, λες και είχε πιει ένα δυνατό παραισθησιογόνο, ένα ναρκωτικό που τώρα κυκλοφορούσε στις φλέβες του.

Εκείνη σιγοκοιμόταν τώρα στην αγκαλιά του, χορτασμένη από έρωτα, κι ο ίδιος αισθανόταν τον εαυτό του ευτυχισμένο, ευχαριστημένο, χορτασμένο σαρκικά, σε μια κατάσταση ισορροπίας και απόλυτης σωματικής ικανοποίησης. Θα ήταν κρίμα, σκεφτόταν, να μην είχε δοκιμάσει αυτό το ευτυχισμένο παραλήρημα, αυτή τη μοναδική σωματική ικανοποίηση που σε ανεβάζει στα ουράνια κι ύστερα σε σβήνει και σε γαληνεύει. Τούτη η ωραία γυναίκα, με τον κοσμοπολίτικο, παριζιάνικο αέρα πάνω της, ήταν που τον είχε ανεβάσει εκεί ψηλά απ' όπου αρνιόταν ακόμη να κατέβει. Περιφρονούσε, χωρίς αμφιβολία, την ηθική και τους κανόνες του καθωσπρεπισμού, ήταν μια πραγματική λησταρχίνα του έρωτα, η οποία είχε εισβάλλει στην κρεβατοκάμαρά του και, χωρίς την παραμικρή αναστολή, του ρίχτηκε βίαια και απότομα, ανυπομονώντας να ξυπνήσει το κτήνος μέσα του και να επωφεληθεί από το ξύπνημά του. Αλλά ποιος θα μπορούσε να ξέρει τι πραγματικά έκρυβε στην ψυχή της; Μήπως, με τον γάμο της μ' έναν τόσο μεγαλύτερό της άντρα, είχε κομματιάσει άχαρα τη νεότητά της, μήπως είχε πνίξει τις επιθυμίες της, μήπως είχε κρύψει με υπολογιστική διάθεση την όψη της γήινης ευτυχίας; Ίσως γι' αυτό να ήθελε να χαίρεται χωρίς τον παραμικρό δισταγμό τις τρελές κι ανέλπιστες ευκαιρίες και να παίρνει απ' αυτές ό,τι ήταν μεθυστικό κι ευτυχισμένο.

«Διώξε με».

Η φωνή της διέκοψε τις σκέψεις του. Το αριστερό του μπράτσο είχε μουδιάσει από το βάρος του κορμιού της πάνω του. Γύρισε το κεφάλι και την κοίταξε.

«Δε θέλω να σε διώξω».

Εκείνη ωστόσο πετάχτηκε αποφασιστικά όρθια. Με την ίδια αποφασιστικότητα που λίγες ώρες πριν είχε πέσει πάνω του. Καθώς φορούσε τη ρόμπα της, τον ρώτησε αν θα έμενε άλλη μια νύχτα στο κονάκι.

«Με ποια δικαιολογία;» ρώτησε ο Χάρης, ξέροντας ότι δεν υπήρχε τέτοια δυνατότητα.

«Δεν ξέρω. Θα το ήθελα όμως πάρα πολύ».

«Κι εγώ. Αλλά δε γίνεται. Δυστυχώς».

«Δυστυχώς!» είπε κι εκείνη κουνώντας το κεφάλι με θλίψη. Έσκυψε, τον φίλησε πεταχτά στα χείλη και κίνησε κατά την πόρτα. Πριν τη διαβεί, γύρισε και του έστειλε ένα φιλί.

* * *

Ο Κωνσταντίνος Καραδήμος έμεινε στο σαλόνι όταν οι άλλοι πήγαν για ύπνο, έριξε μερικά κούτσουρα στο τζάκι, τράβηξε κοντά μια πολυθρόνα και κάθισε γεμίζοντας καπνό την πίπα του, με μια κούπα κρασί δίπλα του. Ήταν βαρύθυμος. Αιτία της κακοκεφιάς του ήταν οι φλογερές ματιές που έριχνε κάθε λίγο και λιγάκι η Άννα στον γιατρό. Είχε μετανιώσει πολύ που δεν τον είχε αφήσει να φύγει από το κονάκι. Από την άλλη όμως, δεν μπορούσε να μην αναγνωρίσει τι είχε κάνει ο Χάρης για τον μοναχογιό του κι όφειλε να του δείξει την ευγνωμοσύνη του. Άλλωστε εκείνος δεν έφταιγε σε τίποτα, δεν είχε προκαλέσει την ξαδέρφη της γυναίκας του, αντιθέτως όλο το βράδυ ήταν σοβαρός, δεν είχε δώσει κανένα δικαιώμα και ο Καραδήμος δε θα μπορούσε να του προσάψει τίποτα απολύτως. Η Άννα όμως, από την πρώτη στιγμή, είχε δείξει απροκάλυπτα ότι ο νεαρός τής άρεσε κι οι φλογερές ματιές που του έριχνε δεν είχαν αφήσει τον Καραδήμο σε ησυχία. Η ζήλια τού κατάτρωγε τα σωθικά, επειδή εδώ και

χρόνια ήταν κρυφά αλλά αγιάτρευτα ερωτευμένος μαζί της, την ποθούσε απελπισμένα, αλλά ήξερε ότι δε θα γινόταν ποτέ δική του. Πολλές φορές είχε σκεφτεί ότι θα σκότωνε χωρίς δισταγμό όποιον επιχειρούσε να της κάνει κακό, αλλά και ότι θα στραγγάλιζε ευχαρίστως με τα ίδια του τα χέρια έναν εραστή της. Η ζήλια τον είχε τυφλώσει σε τέτοιο βαθμό, που υποψιαζόταν κάθε εύρωστο νεαρό κολίγο που την κοίταζε τις φορές που εκείνη άφηνε το Παρίσι για να περάσει λίγες μέρες στον κάμπο και στο κονάκι του. Και τώρα είχε χίλιους λόγους παραπάνω να ζηλεύει το ενδιαφέρον της για έναν λεβέντη όπως ο νεαρός γιατρός.

Είχε περάσει ώρα πολλή από τη στιγμή που έμεινε μόνος στο σαλόνι, είχε γεμίσει πέντε έξι φορές την πίπα του κι είχε κατεβάσει τέσσερις κούπες κρασί όταν αποφάσισε να πάει για ύπνο. Ο καιρός είχε καλμάρει από ώρα και μέσα στο κονάκι επικρατούσε απόλυτη ησυχία. Ανέβηκε τη σκάλα, αλλά στο κεφαλόσκαλο κοντοστάθηκε, η ζήλια δάγκωσε ξανά την ψυχή του και σκέφτηκε πως καλό θα ήταν να βεβαιωθεί ότι βασανιζόταν από άδικες υποψίες πριν πέσει στο κρεβάτι. Σε αντίθετη περίπτωση, δε θα έκλεινε μάτι ως το πρωί. Ευτυχώς, υπήρχε τρόπος, και μάλιστα σίγουρος, να διαπιστώσει αν βασανιζόταν άδικα ή όχι. Θα έμπαινε στο άδειο δωμάτιο, δίπλα σ' αυτό που είχε παραχωρήσει στον γιατρό, και θα κοίταζε μέσα από εκείνα τα παραθυράκια που ο Τούρκος είχε προνοήσει να φτιάξει στους τοίχους. Ποτέ δεν είχε κατανοήσει τους λόγους που είχαν οδηγήσει τον προηγούμενο ιδιοκτήτη να αφήσει εκείνα τα παραθυράκια στους μεσότοιχους, αλλά τούτη την ώρα τον ευγνωμονούσε. Αν έβλεπε τον γιατρό να κοιμάται ήσυχα στο κρεβάτι του, θα ησύχαζε κι ο ίδιος και θα πήγαινε για ύπνο. Αν όμως ο γιατρός απουσίαζε από το κρεβάτι του... Δεν άφηνε τη σκέψη του να πάει παραπέρα.

Άνοιξε αθόρυβα την πόρτα, την έκλεισε πίσω του και, ανυπόμονα, πήγε και κοίταξε μέσα από το ακρινό παραθυράκι, από το οποίο θα είχε καλύτερη οπτική επαφή με το κρεβάτι του διπλανού δωματίου. Οι φλόγες από το τζάκι αποκάλυψαν διαμιάς στα μάτια του το ολόγυμνο κορμί του γιατρού, πεσμένο πάνω στην Άννα. Το κεφάλι της δε φαινόταν, κρυμμένο κάτω από το κεφάλι του άντρα που τη φιλούσε. Ο γιατρός, με τα ανάκατα ξανθα μαλλιά του να του κρύβουν το μισό πρόσωπο, τη φιλούσε άγρια τότε στα χείλη, τότε στο στήθος και τότε στους μηρούς. Σε κάθε φιλή του, ο Καραδήμος έβλεπε να σπαράζει το κορμί της κι είχε την αίσθηση ότι άκουγε τις μικρές κραυγές της να του τρυπούν τα αυτιά. Έπειτα ο γιατρός της ρουφούσε τη σάρκα και τότε ένα τρεμουλιασμα ανατάραζε σαν κύμα το σώμα της. Μετά ο τοιφλικάς τούς είδε να αλλάζουν θέση, να έρχεται εκείνη πάνω του, κι ήταν αφάνταστα επώδυνο για τα μάτια του το θέαμα του συμπλέγματος τους: του μυώδους κορμιού του άντρα με την όλο ευλυγισία χώρα της γυναίκας.

Δεν άντεχε να δει περισσότερα κι έφυγε με πόνο στην ψυχή και με τον θάνατο στα μάτια.

* * *

Δέκα μέρες αργότερα, ο Χάρης κίνησε για το κονάκι του Καραδήμου, κάνοντας μια απελπισμένη προσπάθεια να συναντήσει γι' άλλη μια φορά την Άννα. Δεν προσδοκούσε τίποτα από τη συνάντηση μαζί της, ήθελε απλώς να τη δει, ωστόσο του ήταν αδύνατον να ξεχάσει όσα είχε ζήσει μαζί της εκείνη τη νύχτα. Βασανίστηκε πολύ μέχρι να πάρει αυτή την απόφαση, που ήταν πέρα από κάθε λογική, αλλά είχε μια δικαιολογία που θα γινόταν εύκολα πιστευτή: Θα ήθελε, τάχα, να μάθει πώς ήταν η κατάσταση του γιου του Καραδήμου μετά την

ανάταξη του εξαρτηήματος του ώμου του. Μήπως είχε παρουσιαστεί κάποια επιπλοκή;

Έφτασε στο κονάκι του Καραδήμου με γρήγορο καλπασμό, αλλά μόλις μπήκε στην αυλή βρέθηκε μπροστά του ένας από τους ανθρώπους του τσιφλικά.

«Τι θέλεις;» τον ρώτησε χωρίς περιστροφές κι ο Χάρης ξαφνιασθηκε από τον τρόπο του. Δεν περίμενε, βέβαια, θερμή υποδοχή, αλλά και πάλι...

«Ήρθα να δω πώς είναι ο Μάνος. Ο γιος του κυρίου Καραδήμου».

«Είναι καλά», απάντησε απότομα ο άλλος και στάθηκε μπροστά του απειλητικός.

«Δε σε ρώτησα πώς είναι και δεν περιμένω από εσένα να μου πεις αν είναι καλά ή όχι. Θέλω να το δω με τα ίδια μου τα μάτια».

«Ο αφέντης είπε να σου πούμε ότι είναι καλά και ότι δε χρειάζεται να δεις κανέναν. Είναι πολύ απασχολημένος».

Ο Χάρης τα 'χασε. Του έλεγαν καθαρά ότι δεν είχε καμία δουλειά εδώ, ότι ήταν ανεπιθύμητος και θα 'πρεπε να φύγει αμέσως. Και, φυσικά, αυτά που είχε πει ο άνθρωπος του Καραδήμου τα είχε ξεστομίσει έπειτα από εντολή του αφέντη του, για την περίπτωση που ο Χάρης ερχόταν στο κονάκι. Αλλά γιατί; Εκείνο το βράδυ πριν από δέκα μέρες ο Καραδήμος είχε δείξει άλλη στάση και συμπεριφορά απέναντί του. Καταλάβαινε ότι θα ήταν ανώφελο να επιμένει.

«Καλά, θα φύγω. Κάνε μου τη χάρη, σε παρακαλώ, να δώσεις τους χαιρετισμούς μου στον κύριο Καραδήμο, στη γυναίκα του, στη μητέρα του, στην κυρία Άννα και, φυσικά, στον Μάνο».

Η απάντηση του άλλου τον άφησε άναυδο.

«Θα τους το πω. Εκτός από την κυρία Άννα».

«Γιατί εκτός από την κυρία Άννα;»

«Έφυγε».

Του φάνηκε ότι δεν άκουσε καλά.

«Η κυρία Άννα έφυγε από το κονάκι;»

«Ναι».

Ήταν, φαίνεται, αλήθεια, αλλά αρνιόταν να το πιστέψει.

Ήθελε να ρωτήσει αν θα επέστρεφε, αλλά θα πήγαινε πολύ.

«Πότε;» ρώτησε απλώς.

«Πριν από οκτώ μέρες».

Έφυγε... πριν από οκτώ μέρες... Δεν ήξερε αν αυτό που αισθάνθηκε σ' αυτό το άκουσμα ήταν λύπη ή κάτι άλλο...

Τράβηξε ελαφρά τα γκέμια και πήρε τον δρόμο της επιστροφής, με χιλιάδες ερωτηματικά να τον τριβελίζουν. Ερωτηματικά που πίστευε ότι θα έμεναν αναπάντητα.

* * *

Μια εικοσαετία μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας στην Ελλάδα, οι αγρότες του θεσσαλικού κάμπου ζουν σαν δουλοπάροικοι. Την τυραννία των Τούρκων έχει διαδεχτεί η απληστία των Ελλήνων τσιφλικάδων, οι οποίοι ρουφούν όχι μόνο τον ιδρώτα αλλά και το αίμα των κολίγων. Το κράτος παραμένει αδιάφορο. Εκείνη την περίοδο, ένας φοιτητής της Νομικής από την Κεφαλονιά, ο Μαρίνος Αντύπας, περιέρχεται απ' άκρη σ' άκρη τον θεσσαλικό κάμπο και, με το σύνθημα «Ισότης, Αδελφότης, Ελευθερία», προσπαθεί να πείσει τους κολίγους να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, αλλά και να αφυπνίσει το κράτος. Την ίδια εποχή, ο Χάρης Καμαριανός, κάτοικος του θεσσαλικού κάμπου, φοιτητής Ιατρικής και φίλος και συμπολεμιστής του Αντύπα κατά την Κρητική Επανάσταση, γνωρίζεται με την Αγνή, ύστερα από ένα μοιραίο συναπάντημα. Οι δύο νέοι ερωτεύονται, αλλά έχουν να παλέψουν με την εκδικητικότητα ενός αδίστακτου τσιφλικά. Στο πλευρό τους στέκεται και τους στηρίζει μια ανέλπιστη σύμμαχος. Και, παρά τα απανωτά χτυπήματα και τις δυσκολίες, δεν παύουν στιγμή να κοιτάζουν κάθε καινούργιο φεγγάρι με μάτια γεμάτα όνειρα.

*Ένα συγκλονιστικό μυθιστόρημα,
γεμάτο πίστη στον άνθρωπο.*

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΜΕ: 18085

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η